

VIII. ÉVFOLYAM

11. SZÁM

ROMA LAP

2000. NOVEMBER

ÁRA: 98 FT

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

P OSTAFORDULT V VAL

Budapest nagy szállodáiban játszottunk.

Inmár 5 éve a villányi Fülemüle Csárdában játszunk. A zenekar tagjai: **Peti Kovács Antal** primás, **Kovács Ferenc** bőgős, ifj. **Kovács Antal** gitár, **Petrovics József** harmónika.

Tisztelettel:
Peti Kovács Antal

Tisztelt Szerkesztőség!

Peti Kovács Antal tambura primás vagyok, Pécsen lakom. 1942-ben születtem Mohácson, 16 éves koromban már saját zenekarom volt. A zenét nagypapámtól, a híres tambura-primástól és a mohácsi zeneiskolában tanultam. 1980-ban Budapesten vizsgáztam, A. kategóriát szereztem. A zenekarommal igen sok említésre méltó sikert értem el.

1972-ben már Szingapúri meghívásunk volt, majd Ausztráliában, Svájc összes nagyvárosában, Korzikában, Németország, Franciaország, Genf, Oslo, Finnország, Luxemburg, Dánia, Jugoszlávia és

Címlapon: Nyári Gyula felvétele

Enciklopédia

Hajdú Bandi

Hajdúböszörményi primás, 1897-ben született. Régi hajdú cigánycsaládból származik, mely egyformán foglalkozott földműveléssel és zenével. Bandi már 13 éves korában zenekart alakított és nyaranta Feketehegyen, Stubnyán és más fürdőhelyeken működött. A világháború kitörésekor bevonult, s fegyverrel

küzdve az őrmesterségig vitte. Mikor olasz fogságba került, zenekart alakított a fogoly romákból és nagy sikere volt. 1919-ben egy olasz hölgy segítségével sikerült megszöknie. Majdnem gyalog jött egészen hazáig. Itthon aztán megházasodott és nagy népszerűsége tett szert Böszörményben.

Suki Béla

Izsáki primás, 1889-ben született Budapesten. Zsáka Károly bandájában 1912-ben segédprimás lett. 1914-ben Nagybecskereken primás, amikor is több ízben muzsikált gróf Csekonics Endrének. 1941-ben bevonult a 38. Molinári ezredhez és 1918-as leszereléséig állandóan katonaszkodott. A háború alatt kétszer megsebesült, majd pedig orosz fogságba esett, ahol 21 hónapig volt. A háború

után visszajött Izsákra, itt először segédprimás és karmester volt Zsolnai Ferenc bandájában, kitől aztán átvette a primásságot. Itt muzsikált József kir. herceg, Agoraszó Tivadar alispán, dr. Preszly Elemér főispán, gróf Teleki Sándor és Gyula és Mokcsay Zoltán volt képviselők előtt, nagy elismerést szerezve.

(Csemer Géza: Habishti)

ROMA LAP

Megjelenik havonta a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért” Közalapítvány támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Szerkesztőségünk telefonszáma megváltozott!
Új elérhetőségünk:
Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954
e-mail: lungodrom@matavnet

Főszerkesztő: Paksi Éva
Főmunkatárs: Farkas Kálmán
Tervezőszerkesztő: Arabeszk 3 Bt.
Munkatársak: Botosné Kótvé Lilla,
Bubáné Csapó Ilona, Bujdosó Jánosné,
Lukács Ilona, Pálfi Elvira, Rácz Lajos
Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
REPRO STÚDIÓ Nyomdaiipari Egyéni Cég
ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.
Szerkesztőségünk a mienktől eltérő véleményt is közli.
A leveleket rövidítve, szerkesztett formában adjuk közre.

Csendes párbeszéd apánk sírja fölött

„Hát itt vagyunk Öreg” – szóltál. . .
A krizantémok busa fején átlobogott
a gyertyaláng

Hantol a szem.

Még itt vagyunk – mondom. . .
Tarackos arcom már földbe vetettem;
Boldogasszony tenyere fészkel szememben.

Vagyunk – még. . .
Körülálljuk az ágyást.
Már csak jó idő kell és Isten kegyelme.

2000. Halottak napja

November

Lombok mögé rejtett csapdáit,
már meg-megvillantja az őszi erdő.
Hasadt paták vércsöppjeit
szaglássza dúvadidő.

Még pórázon – szemek, véredek
de a fegyverek ravaszán feszül
a mutatóujjak kérdőjele.
A célkeresztben te állsz ott megfeszítve!

Ökörnyál-fényben borjadzik egy ünő:
kései csontvetés, kései. . .
Hullong az ősz harminc ezüstje.

Mindenszentek a kertben

Gyertyafénytenger. Halottak égő-égi temploma. Felzúdul a lángerdő az égre. Indián nyári langgyal köszöntött ránk, emlékező élőkre az idén a Mindszentek. Ünnepe. Piros betűs nappá nemesedett a naptárakban. Bizonyára a szívekben, emlékezetünkben is. Létem a színét változtató, aranybarnában, sárgában, vörösben pompázó kert asztala mellé kényszerít.

Itt ülök, s emlékezem. Elöttem két ágú, márvány talpú, rézkelyhű tartókban égnek a gyertyák. Az asztalon egy tál, benne a mézédessre érett fekete otelló szőlőfürtök. És egy pohár. Aranylóan csillogó tokajival. Távolról ide hallik a közeli nyírszőlősi kis templom harangja.

Lángol a kert az őszi színekben. Rezzenéstelen csend ölel. Iszom a borból, ám mielőtt ajkamhoz emelném a poharat, elhunyt szeretteimre koccintok lélekben. Úgy érzem velem vannak. Körül ölelnek lelkeik, s visszajárnak létvalóságomba. Emlékeztetnek, figyelmeztetnek, óvnak, védenek, korholva-szeretnek, oktatnak, tanítanak, nevelnek, nevetnek és haragszanak, együttéreznek. Visszaidéződnek gesztusaik, hallom külön-külön is hangjukat. Így élnek bennem tovább. Anyám, **Ökrös Mari**, apám, testvéreim, öcséim, közeli és távoli rokonaim, apósom, az öreg **Somlai Rózsi** mama, s barátaim, cigány testvéreim, harcos társaim.

És közülük is elsősorban azok, akik nem régiben költöztek el közülünk. Azok, akikre nem csak illik,

kötelességünk is emlékezni, s emlékeztetni valamennyiünket. Igen azért, hogy ne felejtsük el őket.

Azokat, akik ma is fáklyaként lobognak s mutatják a világosság felé vezető utat. Fejet hajtunk a festőfejedelem **Péli Tamás** előtt, a briliáns ujjú, iskolát teremtő primás **Berki László** sírjánál, a filozófus pedagógus-igazgató **Bogdán János**, a Gandhigimnázium alapítója előtt, s újra látom a szivárványtáncos **Balogh Bélát**, s a mi halottunk is a tudós **Hegedűs T. András** szociológus, s a közelmúltban elhunyt tragikus sorsú költő, lapunk munkatársa, **Rácz Lajos**.

Elhelyezem az emlékezés koszorúját valamennyi cigány áldozat sírjánál, ismerteknél, s a kereszttel nem jelletteknél, a Holokauszt valamennyi áldozatánál, a Gulágokon, a koncentrációs táborokban elporladottakénál.

Valamennyiük lelkének üdvéért égnek a gyertyák. Égnek emlékeim, halványulnak lelkemben képeik, arcuk, mozdulataik, szemük villanásai. Ülök a kerti széken, kortyolom a tokajit, lassan égnek a gyertyák, idézve az örök világosságot. Közeleg az este. A színek halványulnak, lassan szél kerekedik, s mint májusban, hirtelen zápor, langy meleg suhan végig a kerten az asztal felett.

2000. november 1. Mindenszentek ünnepe van. Holnap halottak napja.

Farkas Kálmán

Brüsszel szeme előtt

Farkas Flórián az Európai Parlamentben

Az Európai Parlament társulási bizottságában csaknem egy órán át kérdezték a képviselők Farkas Flóriánt, az Országos Cigány Önkormányzat (OCO) és a Lungo Drom elnökét a magyarországi és a közép-kelet-európai romák helyzetéről. A szenátorok érdeklődése nem véletlen, hiszen korábban egyetlen cigány vezető sem szólalt fel a közösség választott testületének tanácskozásán.

– Az Európai Parlamentet ennyire foglalkoztatja, hogy mi történik Magyarországon a cigányokkal? – kérdeztük Farkas Flóriánt.

– Eredetileg 15–20 percet szántak volna a cigányság helyzetének megvitatására, az előadásom után azonban csak úgy záporoztak a kérdések. Így végül is a tervezettnél ötször hosszabb időt szenteltek a cigánykérdésnek a szenátorok. Ez annál is figyelemre méltóbb, mivel egy népesebb delegáció tagjaként, Szájer József, a Fidesz alelnöke és Doncsev Tosó, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal vezetőjének kíséretében kaptam lehetőséget a brüsszeli felszólalásra.

– Mire hívta fel az Európai Parlament képviselőinek figyelmét?

A magyarországi és a közép-kelet-európai cigányság helyzetéről igyekeztem objektív, autentikus képet adni. Elmondtam, hogy bár Magyarország az első egyike az unió elvárásaihoz, kö-

vetelményeihez való felzárkózás tekintetében, ám több probléma még megoldásra vár. A cigányok nagy többsége a rendszerváltással az egyik napról a másikra nemkívánatossá vált a munkahelyén. Tízezrével kerültek a cigány származású emberek az utcára, és az egész népcsoport a társadalom peremére került. Ennek következtében olyan előítéletek terjedtek el a társadalomban, amelyek gátjai a cigányság beilleszkedésének.

– Mindez azokat a vélekedéseket látszik erősíteni, mely szerint a cigányság hátráltatni igyekszik az ország EU-csatlakozását.

– Szó sincs róla, hogy a cigányság hátráltatni szeretné Magyarország európai uniós csatlakozását. Sőt, éppen ellenkezőleg, a cigányság érdeke is az ország integrációja. Azzal ugyanis a cigányság életesélyei is javulnának. Azt azonban nem szabad megengedni, hogy nőjenek a társadalmi csoportok közötti különbségek, azaz a gazdagok még gazdagabbak legyenek, miközben

a szegények még inkább elszegényednek.

– Mit javasol az Európai Parlamentnek, hogyan lehetne segíteni a cigányság társadalmi integrációját?

– A cigány népesség kész együttműködni a jövőjüket elősegítő programokkal, de nehéz ezeket végrehajtani, amíg hátrányos megkülönböztetés veszi körül őket. Ehelyett pozitív megkülönböztetésre lenne szükségük, hogy a cigányok szociális ellátottakból adófizetőkkel váljanak. Éppen ezért szükség volna egy cigány tájékoztatási és információs központra és egy integrációs programirodára. Ez utóbbi a költségvetési, valamint a Phare-támogatások felhasználását hangozná össze.

– Mi volt a véleménye az európai képviselőknek?

– Az újszerűség erejével hatott a kisebbségi önkormányzatok rendszere. Mindenképpen tovább fejlesztendőnek, erősítendőnek ítélték a képviselők. Az EU főbiztosa ugyanakkor úgy vélte, hogy a cigánykérdés olyan összeurópai probléma, amely nem függ össze közvetlenül az Európai Unió bővítésével, és külön kezelést igényel. Megerősítette, hogy az Európai Bizottság kész anyagilag is támogatni a cigányok életésélyeinek javítását szolgáló programokat. Ugyanakkor az egyik képviselő asszony az elhangzottak alapján felvetette, hogy a közeljövőben egy külön ülésnapon foglalkozzon az Európai Parlament a cigányság élethelyzetével. Az indítvány szerint e vita egyik felszólalójaként engem is meghívna. Ezt megelőzően azonban meghívásomra valószínűleg Magyarországra érkezik az Európai

Parlament társulási bizottságának vezetője. A látogatásra a tervek szerint jövő tavasszal kerül majd sor.

– *A hazai cigányügyben mikor lesz érezhető a brüsszeli megbeszélések hatása?*

– Máris érzékelhető az elmozdulás. Még a Brüsszelben tartott sajtótájékoztatókon egyetértett azzal a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Hivatalának vezetője,

hogy a kormánynak a cigányság élethelyzetének javítására készített középtávú cselekvési programját az OCÖ bevonásával át kell gondolnia. Ugyanakkor el kell kezdeni, szintén a cigányság részvételével, egy hosszú távú program kidolgozását. Abban is egyetértettünk, hogy szükség van egy monitoringrendszer kiépítésére, mely az állami és a Phare-pénzek felhasználását ellenőrzi,

vizsgálva azt is, hogy eljutottak-e a forintok az érintett társadalmi csoporthoz. Ennek a bizottságnak – melyben a kormány szakemberei mellett a cigány önkormányzat képviselői is helyet kapnának – lenne a feladata a társadalom folyamatos tájékoztatása a támogatások felhasználásáról.

Teleki József

Példát mutathatunk

Az ET cigányügyi bizottsága a Lungo Dromnál

Ha megvalósulnak az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) mindazon javaslatai, melyek a kormányfő asztalán fekszenek, hazánk Európa számára is követendő példát mutathat a kisebbségi kérdés kezelésében – állította a Lungo Drom elnöke. Farkas Flórián mindezekről az Európai Tanács (ET) cigány ügyekkel foglalkozó bizottsága előtt beszélt, melynek tagjai október 30-án Szolnokon és Tiszaburán jártak.

A cigányság az elmúlt tíz évben mindent megtett a társadalmi integrációjáért, ami hátrányos helyzetében megtehető volt – mondta Farkas Flórián az ET delegációja előtt.

Megalakultak érdekvédő szervezetei, létrejött a kisebbségi önkormányzatok rendszere, amely nem csak Európában, de a világon is egyedülállónak számít. Most már csak a politikai elit akaratára van szükség, hogy a társadalmi integrációhoz költségvetési forrásokat biztosítson.

A cigány vezető felhívta a delegáció figyelmét arra a javaslatukra, amely már a miniszterelnök asztalán fekszik. E szerint a kormánynak egymilliárd forintot kellene elkülöníteni a romák életésélyeinek javítására. A pénzt a kabinet kezelné, de az abból megvalósuló programok koordinálását

a cigányok végeznék. A tervek szerint így egy esztendő alatt ezer új lakás épülhetne és ötezer munkanélküli roma juthatna kenyérkeresethez.

Farkas Flórián örömmel fogadta az ET, a cigányok életésélyeinek javítását szolgáló hosszú távú cselekvési program kidolgozására tett javaslatát. Ám mint hangsúlyozta, abban a romák csak akkor tudnak részt venni, ha felülvizsgálják a kormány középtávú cselekvési programját, mérlegre téve annak eredményeit és hibáit.

A romák nélkül nem lehet roma programokat elindítani – reagált az elhangzottakra az ET-bizottság elnöke. Josephin Verspaget elmondta, látogatásukkal a magyarországi cigányság helyzetét szeretnék megismerni, ezért itt-tartózkodásuk alatt minél több cigány származású emberrel igye-

keznek beszélni. A tapasztalatakról jelentést készítenek majd az Európai Tanácsnak. Josephin Verspaget véletlen egybeesésnek nevezte az ET-bizottság mostani látogatását és a Brüsszelben tartózkodó zámolyi romák ügyét. A kettő között – állította –, nincs semmi összefüggés, hiszen a ET-bizottság útját már korábban előkészítették.

A delegáció programja késő délután Tiszaburán folytatódott. A vendégek látogatást tettek a helyi romatelepen, majd a helyi kisebbségi önkormányzat és a tiszaburai testület tagjaival találkoztak. Érdeklődésük középpontjában a két önkormányzat együttműködése, valamint a szociális problémák kezelése és a foglalkoztatási feszültségek enyhítése állt.

T.J. P.M.

15 éves a 100 Tagú Cigányzenekar

Mádl Ferenc, a Magyar Köztársaság Elnöke is részt vett az ünnepségen

**A Magyar Örökség Díjjal
kitüntetett 100 Tagú Budapest
Cigányzenekar november 2-án,
az Országos Cigány Információs
és Művelődési Központ
Színháztermében tartotta ünnepi
társulati ülését, és ezen a napon
avatták Magyarországi első
cigányszínházát is.**

A rendezvény a 100 Tagú Cigányzenekartól megszokott virtuóz ünnepi nyitókonzerttel vette kezdetét, majd **Bánffy György** színművész **Rostás-Farkas György** egyik versével köszöntötte az ünnepséget. **Lendvai Csócsi József** főprimás üdvözlő gondolatai után **Buffó Rigó Sándor** művészeti vezető, a rendezvény levezető elnöke ismertette a programot. Elsőként **Raduly József**, a 100 Tagú Cigányzenekar elnök-produccere szolt a közönséghez.

„A világon egyedülálló 100 Tagú Cigányzenekar megalakulásának, fennállásának, folyamatos működésének immáron 15. évfordulóját ünnepeljük ezen a helyen. Egy ilyen örömteli megemlékezésen vajon milyen legyen az ember? Örüljön? Vagy keltse a családott ember benyomását? Egyik sem! Legyünk realisták. Ha a realista gondolkodásnál, cselekvésnél maradunk, akkor részemről kötelező önöknek, s magunknak a valós, reális eredményeinkről, eredményeinkről, gondokról, gondjainkról, bajokról, bajainkról, sikerről, sikereinkről beszámolni.”

Raduly József beszélt arról, hogy 1985 áprilisában **Járóka Sándor**, a híres cigányprimás temetése után egy olyan zenekari képződmény alakult ki Magyarországon, amelyet azóta sem tudnak felülmúlni a világban. A zenekar országos kulturális egyesület, vagyis nonprofit. Nem a nyereség, hanem a művészet hirdetése és a misszió a fő cél.

A zenekar 15 éves munkája eredményeként Magyarországon nagy ismertségre tett szert, a világ zeneművészeti életében pedig színvonalat és tekintélyt érdemelt ki. A földnek csak kis területe létezik, ahol még nem járt a zenekar.

Milyen hivatalos eredményeket értek el? 32 művész kapta meg a Magyar Köztársaság arany, ezüst és bronz érdemkeresztjét. 1 művész a Magyar Köztársaság Csillagrendjét, 2 művész Liszt-díjas lett, 1 művész a Magyar Köztársaság Tisztikeresztjét, 1 pedig Lovagkereszt kitüntetésben részesült.

„Bizom abban, hogy az eddigi eredmények ismeretében a tisztelt Kormány, illetve a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma belátja, hogy ezek a világraszóló eredmények, amelyeket elért a zenekar, ma már nem fejleszthető tovább a zenekar folyamatos működését biztosító költségvetési támogatás nélkül.

A cigány kultúra nem szegény kultúra, nem másod és nem harmadrendű kultúra, hanem más kultúra. És ezt a más kultúrát kell a többségi társadalomnak, a mindenkori demokratikusan megválasztott kormánynak elfogadni, megismerni, megszeretni, támogatni, tolerálni.

Bizonyítottuk 15 éven keresztül, hogy céljaink világosak, eredményeink világraszólóak, de további életbenmaradásunk a Magyar Kormány hozzáállásának a függvénye.” – zárta beszédét **Raduly József**.

Az alábbiakban **Dr. Mádl Ferencnek**, a Magyar Köztársaság elnökének és **Farkas Flóriánnak**, az Országos Cigány Önkormányzat elnökének ünnepi beszédéből idézünk.

* * *

Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Országos Cigány Önkormányzat! Tisztelt Száztagú Cigány Zenekar! Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim! Roma közösség!

A mai nap – úgy hiszem – több szempontból rendkívüli a magyar cigányság életében. Nemcsak azért, mert együtt ünnepelhetjük világhírű zenekaruk 15. születésnapját. Ritkán történik meg, hogy a magyarországi roma közösségek civil szervezetei, kulturális intézményei és önkormányzati testületei együtt találkozzanak szellemi életük kiválóságaival, s közösen fogadjanak vendégül bennünket: a Magyar Köztársaság tisztségviselőit. De ami igazán egyedülállónak teszi ezt a mai alkalmat, az maga a hely, ahol vagyunk. E hely rendkívüli állomása a cigány kultúrának. Ezt a helyet Cigány Színháznak fogjuk nevezni.

Dr. Mádl Ferenc

Igen, az első magyarországi Cigány Színház születésének tanúi lehetünk. Persze a születéstől a felnőtté válásig sok mindennek kell történnie – többek között ki kell vívni azt a művészi, szakmai rangot, melynek alapján ez a hely jogi értelemben is önálló színházzá válik – vitathatatlanul különös kezdeményezés tanúi lehetünk. Azok az erőfeszítések, amelyek létrehozták ezt a színházat, engem arról győznek meg, hogy a magyarországi cigányság felelős vezetői és szellemi kiválóságai megértették az idők szavát. Ők tudják már, hogy a testnek csak ott lehet igazi otthona, ahol a szellem is hazára talál. És tudják azt is, hogy a szellemi haza igazi székhelye: legragygóbb palotája és legbiztonságosabb végvára a színház. Mert a színház különleges adottságai egyesítik magukban az emberiség és egy-egy kis nép kultúrájának csaknem minden magasba törő hajlamát.

A színház templom (szentély) is. A görög tragédiák kórusaitól a posztmodern játékok monológjait itt fakad fel a legmeggrázóbb erővel a tragikus hősök Istent kereső fohásza.

A színház katedra is. A világirodalom óriásai elsősorban a színpadot használták fel arra, hogy a bölcsélet világosságát, a tudást varázsolják a homályban botladozó ember köré.

A színház – a szó szoros értelmében – játszóter is. A hétköznapi, vagy éppen a sorsfordító idők terhei alatt roskadozó polgár itt kapta ajándékba az emelkedett önfeladás legmármórtóbb pillanatait.

A színház politikai fórum is, ahol a szó erejével tömke maguknak utat, s toboroznak híveket az avított rendet elsodrő, társadalomjobbító eszmék.

És végül: a színház meghitt családi otthon is. Ahol éppen vendégek vagyunk, vagy mi magunk fogadunk vendégeket. A rokon-szenv, a ragaszkodás, a tisztelet, az odaadás, az áldozatkészség legszebb és legszuggesztívebb mintáit immár háromszáz éve a színház közvetíti a modern korú Európa polgárának.

Jól tudom persze, hogy egy kulturális műhely hatékonyságának számos olyan feltétele van, amelyet nem a művészeknek, hanem a gazdaság, a jog, a politika képviselőinek kell megteremteni. És jól tudjuk azt is, hogy ennek a színháznak a születése nem pusztán kulturális esemény. Olyan körülmények között került ez sorra, amikor a magyar cigányságot a szellem éhségénél nehezebben elviselhető szenvedések is gyötrik. Ezért engedjék meg nekem, hogy – néhány percre feledve a színpadot – hétköznapi életünk gondjaival is foglalkozzam.

Ami a magyar-roma társadalom gazdasági és szociális állapotát illeti, értelmetlen kísérlet lenne szépíteni a szomorú valóságot. Vitathatatlan tény, hogy összességében a cigányság részesült legkevésbé a piacgazdaság előnyeiből, ám annak legnehezebb terhei és hátrányai őket is sújtják. A létminimum alatt tengődők, a munkanélküliek, a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek és fiatalok, a legrosszabb lakáskörülmények között élők legnagyobb számban – létszámarányukhoz mérten – a cigányság körében találhatók.

Ennek a nyomasztó jelenségnek az okai nagyon összetettek. Egyszerre hatnak több évszázados mulasztások, a „szocializmus” kisebbségpolitikájának a tünetekre korlátozó módszere, s végül a rendszer-változással együtt járó fejlemény: a cigányság többségének kenyeret biztosító munkalehetőségek nagy mértékű beszűkülése.

De nem akarok minden felelősséget a történelemre és az „objektív” körülményekre hárítani. Bizonyosan szubjektív tényezők is szerepet játszanak abban, hogy a cigányok nehezen tudnak kitörni sokszor reménytelennek látszó helyzetükből. Ezek között a szubjektív tényezők között a többségi társadalom jelentős részében élő előítéleteket látom az egyik legmélyebb gyökerű problémának.

Való igaz: ha sokasodnak gazdasági és szociális problémáink, aligha felelhetünk meg azoknak a követelményeknek, amelyeket az Unió támaszt Magyarországgal szemben. De nem azért kell megoldanunk ezeket a problémákat, mert Európában így nem vagyunk szalonképesek, hanem mert itt a saját hazánkban sem érezhetjük jól magunkat, amíg a jólét és a nyomor kiáltó ellentétei a legnagyobb létszámú kisebbséget szembe-

fordítják a többségi társadalommal. Kimondtam már máskor is, most is kimondom: a magyarságnak nemcsak az az érdeke, hogy teljesüljenek a cigányság jogos követelései, hanem az is, hogy céljaikat ne a többségi magyar társadalommal szemben, megtűrt vagy megvetett idegenként, hanem a magyarsághoz való tartozásuk érzésének megőrzésével érik el. Vagy sikerül ezeket a kérdéseket – közös erőfeszítéssel – úgy megoldanunk, hogy azzal fegyversítjük a magyar társadalom egészének belső és külső integrációját, vagy tudomásul vesszük, hogy az európai államközösségbe nem egységes akaratot képviselő nemzeti társadalomként, hanem egymással vetélkedő, civakodó érdekcsoportokként fogunk betagozódni. És ezért nem mindegy, hogy meg tudunk-e szabadulni azoktól az előítéletektől, amelyek a közös erőfeszítésre képtelenné tesznek.

Persze jól ismerjük mindannyian azt az igazságot, amit a népi bölcsesség ezzel a három szóval fejez ki: „kettőn áll a vásár.” Nemcsak azt értem ezen, hogy a cigányságnak is mindent el kell követnie saját boldogulásáért. Ez magától értődő. De arra is célzok, hogy a kisebbségnek is meg kell szabadulnia előítéleteitől. Ilyen előítéletté vált például az a vád, amely a közelmúlt sajnálatos eseményei után erősödött fel – s amit a nemzetközi és a hazai sajtó egy része is szuggerált –, hogy tudniillik Magyarországon „törvényesített” cigányüldözés folyik. Mintha a magyar jogrendbe be lenne építve a faji diszkrimináció.

Téves az a felfogás, amely minden méltatlanságot, igazságtalanságot, egyéni és kollektív sikertelenséget jogsérelemnek vél. És ennek megfelelően a bajok orvoslását is a jogorvoslatban keresi.

Higgyék el nekem: nagyon kevés eredményt érünk el, ha csak a jog eszközeihez folyamodnánk. Meggyőződhetünk róla, hogy a Magyar Parlament nem arra törekszik, hogy kijátssza a jogot a cigányság rovására, hanem arra, hogy az állam hatékonyabban segíthesse a felzárkózásukat, mint amennyire a törvény betűje erre kötelezné. Mert attól, hogy valami jogszerű, még nem biztos, hogy megoldja a problémákat.

A jognak olyan szerepe van a társadalomban, mint a nyelvtani szabályoknak egy mondat megszerkesztésében. E szabályok követése nélkül a nyelv pusztán szavak kaotikus halmaza lenne, de a mondat értelmét mégsem a szabályok adják, hanem a gondolat. A többségi és a kisebbségi társadalom viszonyában éppúgy be kell tartani a törvényeket, ahogy az élet minden területén. De e viszony lényege nem a jogkövetés, hanem az együttélés. Együttélés: együttműködés a gazdaságban, a kultúrában, a politikában, és sorsközösség a mindennapok világában.

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

Engedjék meg, hogy egy konkrét példával érzékeltessem, mit értek a jogi szabályozás lehetőségein túlmutató együttműködésen. A

magyarországi cigánykérdés hosszú távú kezelésének legfontosabb eszköze az oktatás. Ezen a téren van a legtöbb teendő.

Az Oktatási Minisztérium által rendszeresen közzétett adatok szerint általában is növekszik a távolság a városi és falusi iskolák tanulóiinak tudásszintje között, s ezen a nyugtalanító folyamaton belül változatlanul a többszörösen hátrányos helyzetű cigány gyerekeket fenyegeti leginkább a kulturális leszakadás veszélye. Ez a tény pedig – mindenekelőtt – pedagógiai kudarc. S ennek valószínűleg az a magyarázata, hogy iskolarendszerünknek jobban kell alkalmazkodni azokhoz a követelményekhez, amelyek egy kisebbségi kultúrából fakadnak. Oktatási-nevelési gyakorlatunkban jobban figyelembe kell venni, hogy a cigányság kulturális hagyományai a megismerésnek, a gondolkodásnak és a viselkedésnek sajátos vonásait is jelentik, amelyeket fejleszteni és egy másik kultúrában integrálni csak belülről lehet.

Itt nem egyetlen minisztériumnak a feladatairól van szó! Ahhoz, hogy kedvező fordulat történjék, új módszerekre van szükség. Ilyen módszereket pedig csak több műhely együttműködésével: a költségvetés, az oktatáspolitikai, a tanító- és tanárképzés, az önkormányzatok, a karitatív tevékenységet folytató egyházak és a helyi önkormányzatok összehangolt cselekvésével lehet kimunkálni.

Vannak jól bevált programok, kiválóan működő műhelyek, amelyek a kedvező fordulat irányába mutatnak. Ilyen például a kormány céljait megvalósító tehetséggondozó program Mánfán a Collegium Martineumban. Ilyen a költségvetés által támogatott Magyarországi Cigányokért Közalapítvány, amely már sok ezer fiatal beiskolázását végezte el.

Örömmel tájékoztatom Önöket, hogy éppen a napokban ismerkedhettem meg a Magyar Református Egyháznak a cigány gyerekek tanulását, korrepetálással segítő kezdeményezésével. Biztos vagyok abban, hogy Önök erről hallani fognak, s abban is, hogy a kezdeményezés követőkre talál. E program megvalósulásának várható eredménye az lehet, hogy érzékelhetően emelkedik a középiskolákban tanuló cigány fiatalok száma, mindenekelőtt az övönő-, a tanító- és tanárképző főiskolákon és egyetemeken. S ha lesz egy folyamatosan növekvő létszám, s egyre több – diplomát igénylő – pályát elsajátító cigány értelmiség, minőségileg új tartalmat nyerhet a kisebbségi autonómia fogalma.

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim! Tisztelt Elnökség!

Hadd kanyarodjak vissza a jelen valósághoz. Ahhoz a tényhez tudniillik, hogy mi itt most az első magyar Cigány Színházat köszönhetjük. Talán felmerült Önökben a kérdés: hogyan fér össze egy színház megnyitásával ennyi minden. Oktatás, jog és politika. Mi köze van a cigányság szociális

gondjainak, mindennapi létproblémáinak a színjátszáshoz?! Mi köze lehet egyáltalán a kultúra, a szellem világának a gazdaság fejlődéséhez, az anyagi jóléthez?!

Hadd válaszoljak erre a kérdésre Széchenyi szavával: „csak úgy remélünk ránk és utódainkra nézve üdvöt, ha szellemi alapon nyugszik jelenünk és jövődünk, ha szellemi alapokon emelkedik anyagi kiképzésünk – és nem viszont.”

Kedves Barátaim!

Biztosítom Önöket arról, hogy a magam részéről mindent megteszek e szellemi alapú építkezés sikeréért. Fel kell karolni és támogatni kell minden olyan kezdeményezést, amely az általam mondottak szellemében hozzájárul a magyar cigányság felemelkedéséhez. Egyúttal felkérem Önöket – cigány politikusokat, írókat, művészeket –, hogy fogadják el együttműködésre szólító ajánlatomat. Én magam is keresni fogom az alkalmat, hogy – kisebb-nagyobb körökben – megvitassuk az Önöket legjobban foglalkoztató kérdéseket. És számíthatnak hivatalom segítő készségére is.

E gondolatok és tervek jegyében kívánok a Száztagú Cigányzenekarnak és az első magyarországi cigány színháznak boldog születésnapot.

Hölgyeim és Uraim!

Kérem engedjék meg, hogy megosszak Önökkel egy vallomást, egy érzést, egy gondolatot. Közel 10 éve várok erre a pillanatra. Közel 10 éve várom azt, hogy az első közjogi méltóság jöjjön el hozzánk, cigányokhoz. Isten hozta Elnök Úr.

Éppen eljött az ideje annak, hogy a legnagyobb közjogi méltóság a jelenlétével demonstrálja azt, hogy a magyarországi cigányságnak van helye a hazában. És itt kíván élni ebben a hazában és itt élhet ebben a hazában. Biztosíthatom a Köztársasági Elnök Urat, hogy itt is akar élni békében, szeretetben, tisztas adófizető

állampolgárként. És kész sorsközösséget vállalni egy közös országépítésben és kész felelősséget vállalni annak érdekében, hogy sikeresen menjen végbe az uniós-csatlakozás, hiszen ez a magyarországi cigányságnak is az érdeke.

Ez a ház, ahol Önök vannak, a kormányzat és az Országos Cigány Önkormányzat munkájának az eredménye. Itt szeretném megköszönni a kormánynak azt a támogatást, amit erre a házra és a színház létrejöttére biztosított. Mint ahogyan az Elnök Úr is említette valóban vannak előítéletek a mi oldalunkon is. Mind a két oldalon van előítélet. Ennek a színháznak többek között az kell, hogy legyen a feladata, hogy közvetítsen, a hid szerepét töltsse be a többségi társadalom és a cigányság között, annak a kultúrának a közvetítésében, amely képes rombolni az előítéleteket. Azt az előítéletet amely Magyarországon jelen van. Ez a színház az Önöké is. A többségi társadalomé is és az összmagyarországi cigányságé is.

Lévé, hogy ma kettős ünnepet ülünk, külön megtiszteltetés számomra, hogy legalább annyi nem cigány van itt, mint cigány. Igen. Ennek így is kell lennie! Nem elég, ha csak mi közeledünk Önökhöz Hölgyeim és Uraim! Jöjjenek Önök is, máskor is látogassanak el ebbe a színházba.

A 100 Tagú Cigányzenekar 15 éves. Isten éltesse őket. Nagyon fontos szerepet tölt be mind a politikában, mind a művészetben. Azt gondolom, hogy a kormányzatnak, az Országos Cigány Önkormányzatnak nagyon nagy felelőssége, hogy a cigányság legnagyobb büszkesége a 100 Tagú Cigány Zenekar ne tűnjön el a közéletből és továbbra is felszínen maradjon, közvetítse, oktassa azt az egyedülálló művészetet, mely valóban egyedülálló. Tanúsíthatom, több esetben jártam velük külföl-

dön, higgyék el nekem, hogy legalább annyira szeretik őket határon túl, mint itthon, Magyarországon.

Mádl Ferenc köztársasági elnök a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt kitüntetését adott át Balogh Dezső klarinét

Diplomát és ajándékot ad át Raduly József Mádl Ferencnek, a Magyar Köztársaság Elnökének – (Fotó: Nyári Gyula)

művésznek, Buffó Rigó Sándor művészeti vezetőnek, Lendvai Csócsi József főprimásnak és Ökrös Oszkár cimbalom művésznek. Ezüst Érdemkereszt kitüntetését kapott Suki András és Bronz Érdemkeresztet Lakatos Flórián.

Raduly József a 100 Tagú Cigányzenekar nevében Dr. Mádl Ferencnek, a Magyar Köztársaság Elnökének, Szinetár Miklósnak, az Operaház igazgatójának, Melis Györgynek, Koroknai Gábornak, a Szegedi Szabadtéri Színház főigazgatójának, Dr. Szabó László Zsoltnek, az MTV elnökének, Tolvaj Ferencnek, a TV2 műsorigazgatójának, Hollós Máténak, a Hungaroton vezérigazgatójának, Xavier Dubuc-nak, a 100 Tagú nemzetközi impresszáriójának, Kurucz Pálnak a Stúdió 8 Rt vezetőjének, Csúri Ákos rendezőnek és Farkas Flóriánnak, az OCÖ elnökének diplomát és ajándékot adott át.

Farkas Flórián az Országos Cigány Önkormányzat aranygyűrűjét adományozta Raduly Józsefnek, megköszönve ezzel a 100 Tagú Cigány Zenekar élén végzett munkáját.

Paksi Éva

Farkas Flórián, az asztalnál Boross Lajos, Buffó Rigó Sándor, Raduly József

ESÉLYT AZ EGYÜTTÉLÉSRE

Kísért a kirekesztés szelleme. Néhány évvel ezelőtt Nyíregyházán, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Gyermek és Ifjúságvédő Intézetben az volt a rend és szokás, hogy a hálózatból kikerülő fiatalok életkezdéséhez anyagi segítséget nyújtottak. A fiatalok az évek során összegyűlt sum-mából így annyi pénzhez jutottak, hogy akár egy szerényebb lakást vagy egy falusi házat is megvásárolhattak, s új életet kezdhettek.

Ám nem csak úgy szabadjára engedték a fiatalokat, hanem segítettek a telek, lakás, ház megvásárlásában, az adás-vétel lebonyolításában, olykor még a megvásárlandó ház megszemlélésében is. Tették ezt azért, nehogy a tapasztalatlan, járatlan fiatalokat kijátsszák. Nagy volt az öröm, amikor sikerült egy-egy fiataalt útba indítani, esetleg fiatal pár otthonteremtésében segíteni.

Magam is tagja voltam annak a bizottságnak, amely ezt az ügyet segítette. Sok állami gondozott fiatal, roma és nem roma lány, fiú jutott így lakáshoz. Az intézet munkatársai, gyermek és ifjúságvédelmi szakemberek akkor voltak elégedettek, ha egy-egy ilyen házvételt sikeresen lebonyolítottak. Emlékszem volt azonban szomorú eset is. A gondos „Ancsa” néni, aki lelkiismeretesen gondozta-képviselte e fiatalok ügyét, egyik alkalommal szomorúan számolt be arról, hogy T. köz-

ségben az egyik utca lakói összefogtak és megakadályozták, hogy egy fiatal cigány állami gondozott házaspár házat vásároljon utcájukban. Lesújtotta az eset. Ha nem ő csinálja végig, nem is hitte volna. Már két éve ott állt üresen a ház „lerobbanva”, gazdára várva. Ancsa „néni” járt gazdája után, ő kilincselte végig a szomszédokat, s amikor megmondta miről van szó, az utca lakói összefogtak és közösen megvásárolták az üresen álló házat csak azért, hogy oda cigányok(!) ne költözhessenek. Márpedig törvény biztosítja a szomszédok elővásárlási jogát.

Akkor azt gondoltam, hogy egyedi jelenségről van szó. És most ismét felbukkant a kirekesztés szelleme egy Sajóparti falucskában, ahol **Bangó Zoltán** több gyermekes cigány embert és családját akadályozzák, hogy a már megvásárolt telkén házat építhessen. A megdöbbenő csak az, hogy még olyan távoli utcák lakói is ellenezték, akik azt sem tudják, ki is az a Bangó, miféle, kiféle. És a fiatal cigány ember most kanosszát jár. Hiába van a kezében a hivatal építési engedélye, az önkormányzat és a cigány önkormányzat támogatása, a szomszédok kiközösítik. Pontosabban be sem engedik maguk közé. Cigány. Nincs ott a helye. Fertőz. Menjen a cigánytelepre. Persze, ezt nem mondták. Csak gondolták vagy

gondolhatták. Mit feltételez a józanul gondolkodó ember ilyen esetben?

A magyar pedigre mindennél fontosabb. Meghatározó, kirekesztő, toleranciát nem ismerő, a másságot elvető, megvető, tagadó. Ilyen esetek borzolják – és joggal! – a jogvédő idegeit, teszik próbára a türelmet, s elég egy-egy ilyen kirekesztési kísérlet, máris elterjesztik: Magyarországon diszkrimináció van a cigánysággal szemben. Általánosítanak. És ezt meglovagolják azok, akik örvendenek hogy szíthatják a harag tűzét a cigányok és a magyarok között. Akik a békétlenség állapotát akarják fenntartani, a zavarosban halászni, s bizonyítani, hogy a cigányok alkalmatlanok a beilleszkedésre. Persze, ha megsem engedik nekik, hogy egy levegőt szívjanak a többi állampolgárral!

Óriási ereje van a helyi közvéleménynek. De vajon a Sajó menti kis faluban a közvéleménye, vagy néhány ember szélsőséges és humanizmus cigány ellenes véleménye a mértékadó? Nehéz nyomon követni s leleplezni. Csak az ott élő, józan gondolkodású emberek segíthetnek, s fordíthatják meg a széljárást, üzhetik el a kirekesztés szellemét együtt, a kitartó és türelmes Bangó családdal, akiknek bizonyítaniuk kell, hogy alkalmasak az együttélésre. Vajon kaphatnak-e esélyt rá?

Farkas Kálmán

Program az ózdi Hétes-telep lakóinak megsegítésére

A helyi társadalom összefogása

November 13-a volt az első napja annak a háromnapos tanácskozásnak Ózdon, a Hotel Kohászban, amelyet a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége Közép-Európai Delegációja szervezett Borsod megyei résztvevők számára. A kurzus fő célja a szegénység elleni küzdelem, a legrászorultabbak életminőségének a javítása az emberiség erejével. Az ózdi, csenyei és fügedi megjelentek az oktatási, szociális és civil szférában tevékenykednek, valamint a kisebbség, a romák képviselői voltak. Lapunk **Alexander Dresslert**, a Nemzetközi Szövetség közép-európai delegáltját, a program koordinátorát a mikroprojekt részleteiről és nemzetközi tapasztalatairól kérdezte.

– Középiskolásként az Egyesült Államokban mexikóiakkal dolgoztam. Az iskolások között volt önkéntes. Ez jelentette számomra az indulást. Szakemberként 1988 óta tevékenykedem, az emberi és gazdasági fejlesztés a szakterületem. Ez társadalom-tudományi terület, a gazdaságfejlesztés egyik alága. Ezen belül a szervezet fejlesztésére specializálódtam, hogy a Vöröskereszt még hatékonyabb legyen, segítsen az elveszett embereken. Tizenöt évig voltam Salvadorban és Nicaraguában, baloldaliként, a gerillák oldaláról végeztem az elemzéseket. A forradalom egy szélsőséges módja a fejlődésnek. Másik területem az öslakossággal való foglalkozás. Munkaállomásaim: Palesztina, Brazília és Szibéria.

– **S végül bekerültek a képbe a romák is...**

– A roma emberek is harcot folytatnak a kultúrájuk megvédéséért. A nagyarányú munkanélküliség miatt elkülönülnek a többségi társadalomtól.

– **Milyen elemekből áll a Pilóta program?**

– A program segít a közösség legrászorultabbjai közérzetének javításában, elsősorban a gyors szükségfelmérő módszerre (PRA), s más aktív részvételi

technikákra alapozva. A résztvevők a kurzus vezetőivel együtt megtervezik, megvalósítják és értékelik a folyamatot, ami lehetővé teszi a közösségnek szükségletei meghatározását, kijelöl egy területet, amit felmér, s a kifejlesztett cselekvési tervet meg is valósítja. A műhelymunka során a résztvevők terepre is eljutnak, ahol romák élnek. Az

A fotó csak illusztráció

összegyűjtött információkat felhasználva megterveznek egy vagy több, a felismert szükségleteken alapuló konkrét programot. A program a tapasztalaton alapuló tanulásra támaszkodik, a résztvevők az RPA technikát a közösség bevonásán alapuló kistérségfejlesztéshez professzionális szinten elsajátítják. E módszer magába foglalja az életmód elemzését a rászorultak által, az egészségügyi felmérést és folyamatos figyelemmel kísérést. A részvételen alapuló technikákat az

utóbbi 20-30 évben sikeresen alkalmazták Ázsiában, Afrikában és Latin-Amerikában. A Regionális Delegáció a projektet technikailag és pénzügyileg támogatja. Szervezet – és Forrásfejlesztő Programján keresztül szorosan együttműködik és partneri kapcsolatot alakít ki a megyei Vöröskereszt szervezettel, helyi önkormányzatokkal és a civil, üzleti

szféra képviselőivel a kiválasztott területeken folyó munka és újabb megyei programok megvalósítása érdekében.

– **A szegénység több okra vezethető vissza...**

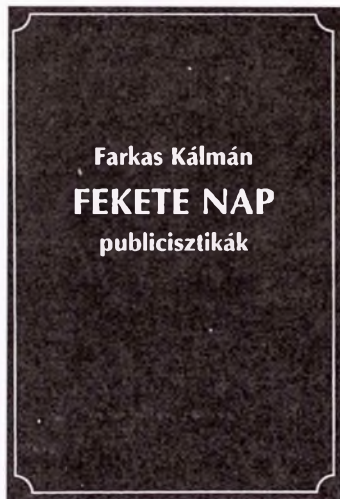
– Az okok nagyon összetettek, a különböző régiók problémáinak okai eltérőek. A globalizáció szerepe ebben óriási. A kormányok megszüntetnek különböző szociális támogatásokat, strukturálják a társadalmat. Ezzel hozzájárulnak a növekvő szegénységhez. Konkrét példát említek. Több évig dolgoztam az Amazonas környékén. Az indiánok a megalapított federációs szervezetnek nemzetközi támogatást szerveztek. Szövetség kialakítására került sor környezetvédő szervezetekkel, bevételt szerző kisvállalkozások alakultak. Minden az indiánok felügyelete alatt zajlott. Ez egy szerepmodell. A saját erőforrásaikat használták fel. Könnyebb a támogatás, ha az emberek közösségbe szerveződnek és egymással nem harcolnak.

– **Sikeres lesz a Hétes-telep programja?**

– A program egyik jelentősége, hogy a Magyar Vöröskereszt úgy döntött, segít a roma embereken. Ez fontos, s megtanulják, ezt hogyan kell csinálni. Az itt élő embereket kiképezzük s utána terepmunka következik. Az elesett emberek segítése és felkarolása fontos feladat. Azt hiszem, gratulálhatunk a helyi Vöröskereszt vezetőinek. Nemes vállalkozás, hogy segítenek a roma embereken.

Józsa Zoltán

Újabb művekkel gazdagodott **Farkas Kálmán**, a cigány újságírás rangidősenek életműve. Fekete nap című kötetét az 1993-2000 közötti nyolc esztendő számos, általa írt

újságcikkeiből válogatta össze **Paksi Éva**, a könyv szerkesztője. Az írások felidézik a sorsfordító ígéreteket, felfokozott várakozást és foszladozó reményt, súlyos csalódásokat egyaránt hordozó évek – sokszor igen csak éles – vitáit, útkereséseit.

Olyan publicisztikák kerültek egymás mellé, melyek szinte egyetlen gondolati folyamatra szűkülnek: kivezető útra kell lenni, s ez csak közös út lehet! A cigány származásukat felvállalók és a gyökértagadók, az önös érdekből politizálók s a küldetések a cigány értelmiség egy részét a cigány közéletből kirekesztők és az értelemre apellálók, az egymásnak feszülő cigány szervezetek és a pártlobogók alatt menetelni kezdők csapattestei között nehéz tisztázni a hadalásokat. Farkas azonban elkötelezett, ízig-vérig újságíró, abból a régi fajtából, amiből alig terem mostanság már. Az ilyen pedig – tudjuk **Diurnustól** – örökké haditudósító. Akkor is, ha békében nem olyan nyilvánvaló, hogy hol vannak a frontvonalak, s honnan és ki lö. Farkas Kálmán jól eligazodik a bonyolult erővonalak között, s egy percig sem rejti véka alá, hogy melyik oldalon áll. A Lungo Drom szervezet, a Lungo Drom választási szövetség, az Országos Cigány Önkormányzat egyik meghatározó vélemény- és arculatformálója, élő lelkiismerete.

Kevés dolog akad, ami érdekeltenebb lenne egy néhány hetes újságnál. Egy évekkel korábbi hírlap azonban szenzációs élményeket tartogathat. Érdemes az egykori napi aktualitásokra történő újságírói reflexiókat szemügyre venni. Farkas Kálmánnak ezen a területen sincs szégyelnivalója, az idő visszaigazolta legtöbb vélekedését, intését és kételyeit is. Harcos kiállása mellett, soraiból ugyanis mindig kitetszik őszinte aggodalma is. Sikeres együttműködést sürget, sorsazonosság parancsszavára hívja fel a figyelmet, a kihívások vállalására, türelemre, lojalitásra, párbeszédre és érdemi érdekképviseletre mozgósít. Sokan úgy vélik: az újságírók címere a kérdőjel. Farkas Kálmán újságírói címerére a korábbi: Értetek kiáltok című esszékötete, és a mostani Fekete nap

nyomán – minden bizonnyal a felkiáltójel (mint felszólító jel) kerülne.

Farkas Kálmán másik éneje az ugyancsak most megjelent Elnémult hegedűk oldalain bontakozik ki. Gyerekkorának színhelyét, a törökszentmiklósi Csisznyikót néhány éve már beidézte a szépirodalomba, amikor közreadta Csisznyikói cserepek című elbeszéléskötetét. Most ismét az emlékek között időzve, a csisznyikói zenészek hajdani életét látatja, teljesen szubjektív látószögből. Hogy is ne lenne elfogult, mikor a helyi zenésztársadalom

legjelesebb alakjaihoz – az onnan elszármazókat is beleértve –, erős rokoni szálak fűzik. Amikor saját gyerekkora és ifjúsága ködök a keserűen megtapasztalt fordulathoz: a II. világháborút követő hazai

történelmi és politikai változások érintetlenül hagyták a cigányságot, azok továbbra is a változatlan közmegítéléssel szembesültek. A rövidéletű többpárti demokrácia idején sem akadt párt, amely ügyeket felvállalta, kimaradtak a földosztásból, majd a polgárság talajvesztése után egyetlen tisztos elismerést hozó kenyérkeresetüket, a kávéházi muzsikálást is elvesztették. Hogy mégsem lettek teljesen talajtalanok, a Csisznyikóban együtt élő cigány és magyar szegények összetartásának, életerejének köszönhetők.

Farkas Kálmán nosztalgikus, idillikus képet fest, mégsem hiszem, hogy mindez a „megszépítő messzeségnek” köszönhető. Az a hely, amely ennyi tehetséget bocsátott útjára (**Horváth Gyula, Ökrös József, Ökrös Oszkár, ifj. Farkas András, Litti Károly, Ökrös László, a Lázók és a Suki** familiák tagjai, hogy csak néhányat ragadjak ki a könyv lapjain szereplő jeles zenészek közül) csakugyan bírhatott valami különös kisugárzással. Egyéniségünk javarészt működő emlékeink teremtik újjá napról-napra. Farkas Kálmán memoárköteté is afféle időutazás a múltba, melynek célja, hogy tanúságai és tanulságai beépüljenek kollektív tudatunkba. A könyvet, mint kiadó, az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány gondozta. Mindkét kötet megrendelhető szerkesztőségünk címen: Szolnok Aranka út 3. 5000.

(A Fekete nap ára: 500,- Ft, Az Elnémult hegedűké: 300,- Ft.)

Hegedűs Sándor

Ellentétek harmóniája

Fekete-fehér, kicsi-nagy, hideg-meleg, és még számtalan fogalmat felsorolhatnék, amely kifejezések csak ellentétes párjuk létezésével fejezik ki igazán jelentésüket. Így van ez a szerelmi és házastársi kapcsolatokban is. Tiszapüspökiben 22 „vegyes” házasság kötöttet ez idáig. Mondhatjuk úgy is, hogy a cigány lányok és fiúk egyre inkább beépülnek a többségi társadalom magánéletébe is. De sajnos nem minden akadály nélkül. Volt akít feltétel és előítélet nélkül elfogadott a párja családjá, sokuknak viszont rengeteget kellett bizonyítani azért, hogy egyenrangú családtagként kezeljék a szülők. Leginkább a gyermekek születésével és az idő múlásával válik igazán egyértelművé, hogy el kell fogadni a házasságukat.

Marika és Andor 8 évvel ezelőtt mondták ki az „igent”. A férj cigány, és Marika arról mesél, mit kellett átélniük, hogy kapcsolatuk beteljesedjen.

– Édesapám kicsi korunkban meghalt, anyukám egyedül nevelt engem és a húgomat. 16 éves voltam, amikor meglátni és megszeretni alapon megismertem a férjem. Anyukám amikor

Andor és Marika gyermekei

megtudta, kézzel-lábbal tiltakozott a kapcsolat ellen. Egyébként odáig soha nem vettem észre, hogy cigányellenes lett volna, mert sok cigány ismerőse volt, de amikor arról volt szó, hogy a családba is bekerül egy cigány, az már számára elviselhetetlen volt. Megpróbált teljesen

eltüntetni tőle, de mint szomszéd a vizet, Éva a tiltott gyümölcsöt, én is egyre inkább őt akartam. Ott hagytam az iskolát, és szó szerint megszöktem otthonról. Terhes lettem a lányommal, és összeházasodtunk édesanyám beleegyezése nélkül. Pontosabban, ő hivatalosan lemondott rólam (kitagadott), és anyósomék mint gyámjaim vállalták a felelősséget értem. Házasságunk elején még próbált az anyám hatást gyakorolni rám, mindenáron be akarta bizonyítani, hogy Andor rossz ember, mert cigány. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy a kapcsolatunkra nem volt hatása a dolognak, de egy idő után megértettük, csak rajtunk múlik milyen életet élünk együtt. Azóta a fiam is megszületett és az anyám is tartja a kapcsolatot velünk. Igaz, főleg a gyerekekkel, mert mi már úgy gondoljuk, hogy soha nem lehet azt a falat lebontani amit közénk épített, esetleg csak vékonyítani.

Marci és Izabella 15 éve házasok, és közülük a feleség cigány származású.

– Amikor a szüleim megtudták, hogy kinek udvarolok nem tagadom, volt egy kis ellenállás – mondja Marci. – Konkrétan nem is Izabella ellen, hanem maga a cigányság ellen voltak ellenérzései a szüleimnek. De mikor bemutattam, és megismerték őt meg a családját, ez a fajta előítélet teljesen megszűnt bennük. Felfogták és megértették azt, hogy a cigányságon belül is meg kell különböztetni a jót és rosszat, mint annyi minden másban is.

– Amikor Marciékhoz kerültem, anyósom nagyon vizsgálódó tekintettel nézett rám. – mondja Izabella. De szerintem minden más anyós is ezt teszi, mikor meg akarja ismerni a menyét vagy a vejét. Egy év alatt teljesen kisimult a kapcsolatunk, tisztába lettek vele, hogy én tényleg szeretem a fiukat és mindent megteszek azért, hogy boldog, kiegyensúlyozott kapcsolatban élhessünk.

– És téged Marci hogyan fogadott Izabella családja?

– Nagyon jól. Igaz, hogy már régebben ismertem őket, mert az anyukájával együtt dolgoztam, de annak ellenére, hogy Iza csak 16 éves volt, tiszteletben tartották akaratomat. Nekem egy kicsit nehéz volt megérteni a szokásaikat, de amiben csak tudtam alkalmazkodtam.

Hazudnék ha azt mondanám, hogy mindenben, mert nekem is voltak fenntartásaim egy-két dologban, de mindig sikerült közös nevezőre jutni. A 15 év pedig önmagáért beszél. Nagyon jó

Marci és Izabella gyermekei

a viszonyunk a szülőkkel, a gyerekeinket imádják, segítünk egymásnak ahol tudunk. Úgy gondolom, hogy egy házasság minősége nem az etnikai hovatartozás, hanem a szeretet, megértés, tisztelet és tolerancia függvénye.

Ildikó és Anti 18 éve házasok. Ők elmondták, hogy egyikőjük családja sem táplált rossz érzéseket a házasságukkal szemben, pedig szinte egyik napról a másikra történt a dolog. Ildikó szülei soha nem tettek megjegyzést Tóni cigányszármazására. Az első pillanattól kezdve tiszteletben tartották lányuk akaratát, és csak az volt a fontos, hogy boldog legyenek.

A legtöbb „vegyes házasságban” élő ember, ha túl jut a kezdeti nehézségeken sokkal több pluszt tud a kapcsolatába vinni, hiszen az otthonról hozott eltérő szokások, hagyományok, és az addig már kialakult érzések sokmindenre megtanítják a másik felet. Ahogyan a sötét és világos, jól kiegészítik egymást. Ez a három házaspár jó példa arra, hogy a szerelem nem a származástól függ. Ha igazán szeretjük a másikat, érdemes küzdeni, felvállalni a kapcsolatot ha kell mindennel és mindenkivel szemben, hiszen a saját boldogságunkért mi vagyunk a felelősek.

Lukács Ilona

„Jászsági Cigánynap 2000”

Október 28-án hetedik alkalommal került megrendezésre a Jászberényi Déryné Művelődési Központ nagytermében a Jászsági Cigánynap, mely Jászberény város Cigány Kisebbségi Önkormányzata, a Jászberényi CÉSZ, és a Jász-

ismerhetik meg a cigány hagyományokat és kultúrát, mellyel közelebb kerülnek egymáshoz.

Ezután *Kökény Kálmán* az Országos Cigány Önkormányzat képviselőjének műsorvezetésével megkezdődtek az előadások. A Jászság minden részéről érkező hagyományörző együttesek, tánc-csoportok, cigánynóta énekesek, versmondó, fuvolázó, hegedülő, zongorázó gyerekek mutatták meg tehetségüket.

Rácz Tamást arról kérdeztem, mi a célja ennek a rendezvénynek, melyet immáron

saink is. Szerintem ez nagyon fontos dolog, mert ha megértik, hogy mit, miért és hogyan teszünk, vagyis megismerik a szokásainkat, akkor rájönnek, hogy ugyanolyan érző és gondolkodó emberek vagyunk mi is mint bárki, csak másképpen éljük meg a különböző dolgokat. Talán ebben van egy kis politikai sugallat mert úgy is felfoghatjuk, hogy ez a rendezvény egy csendes kis demonstráció, mellyel tudatni akarjuk, hogy igenis mi is részesei vagyunk a magyar kultúrának a sajátos dalainkkal, táncainkkal, verseinkkel.

Szeretném megköszönni az összes résztvevőnek: szervezőknek, előadóknak, támogatóknak, és nem utolsósorban a felkészítő tanároknak, hogy segítettek már hetedjére is megrendezni ezt a „cigány napot”, és ha Isten megsegít, akkor továbbra is minden évben azon leszek, hogy újra és újra létrejöhessen egy ugyanilyen szép nap.

Balról jobbra: Rácz Tamás, Burai Tibor, Farkas András és Balogh Gyula

berényi Cigányok Nyelv és Hagományörző Egyesületének támogatásával és szervezésével jött létre.

A rendezvény fővédnökei: Dr. Magyar Levente Jászberény város polgármestere, és Farkas Flórián az OCÖ elnöke volt.

A sport és kulturális programok már délelőtt elkezdődtek a Jászberény-Jászapáti futballmérkőzéssel, melynek 12-2 lett a végeredménye. A délutáni programot a meghívott vendégek fogadása nyitotta, majd Rácz Tamás a Jászberényi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke, és Stanic Károly Jászberény város alpolgármestere mondott ünnepi köszöntőt. Mindketten megköszönték a résztvevők megjelenését, és fölhivták a figyelmet arra, milyen fontos a cigányság és a többségi társadalom kulturális összefüggése, hiszen ily módon

hetedik alkalommal rendeztek meg.

– A rendezvénynek politikai mondanivalója nincs. Egyszerűen arról van szó, hogy évente egy alkalommal összehozzuk a jászsági cigányokat azért, hogy felszínre kerüljenek az értékek, melyek a cigány hagyományban és kultúrában rejlenek. Az emberek egyre inkább meg akarják mutatni, hogy mit tudnak, hogy képesek önszervező módon kiemelkedni és közvetíteni a többségi társadalom felé a saját kultúráikat azért, mert ezáltal talán érthetőbbé válnak a szoká-

Sárközi János felvétele

Záró cseményként következett a hagyományörző cigánybál, melyen a zenét Rácz Aladár és együttese szolgáltatta.

Lukács Ilona

A KALYI JAG szervezésében ok
az Erkel Színházban került me
a CIGÁNY TŰZ zenés-táncos sho
hét ország művészei léptek fel. A nagysiker
Nyári Gyula készített

CIGÁNY

ber 27-én
 rendezésre
 amelyen
 előadáson
 vételeket

Y TŪZ

Vendégünk: *Raduly József*

Raduly József

Az elmúlt napokban egy délföldi városban, Szentesen egy katartikus élményben volt részem: bepillantást nyerhettem Raduly József, a világhírű 100 Tagú Cigányzenekar vezetőjének, elnök-producerének középiskolai éveibe.

A 60-as 70-es évek mit jelentettek a magyarországi cigányság számára? Szegénységet, társadalmi és kulturális hátrányokat, asszimilációt. Kevés cigánynak adatott meg, hogy ilyen életutat maga mögött hagyva, napjaink egyik legelismertebb roma politikusává, vezetőjévé váljon.

Osztálytársaival társalogva kiderült róla, hogy szerénységével és tudásával érdemelte ki osztálytársai előtt a tiszteletet és szeretetet, ami őt övezte technikai tanulmányai négy éve alatt. Természetesen az egész iskolában egyedül volt cigány, de ő ezt büszkén vállalta. Szívet melengető érzés volt részt venni az osztálytalálkozó színpompás ünnepségén, amelynek helyszíne a szentesi színház nagyterme volt.

Egy reggeltől késő éjszakába nyúló szívélyes beszélgetés és fogadás alatt ismerkedhettem meg Raduly József egykori tanáraival és osztálytársaival. Életükről, pályafutásukról vallottak az egykori diákok, akik között akad egyetemi tanár, közgazdász, de közülük, a nemzetközi hírnév megszerzésével legmagasabbra Raduly József szárnyalt.

Padtársa, **Kun Sándor** meghatódva mesélt az egykori osztálytársáról, s szinte megelevenedtek a közel negyven évvel ezelőtti események. A kollégiumban lakó Raduly József és Kun Sándor elhatározták, hogy a technikum elvégzése után orvosi pályára jelentkeznek. A sors másképp rendelkezett, mind-

ketten más pályára tértek.

Arról is mesélt, hogy szabadidejükben Józsi sokat hegedült osztálytársainak, s a nyári vakáció alatt, míg a diákok nagy része nyaralt és pihent, ő az idegen szavak szótárával a kezében járt dolgozni, és tanulni.

Az a hír is járta róla, hogy a legjobbak között ő a legjobb. Már akkor is bizonyítani szeretne volna – elsősorban önmagának –, hogy egy cigány is képes arra, amire mindenki más, sőt ő a „lehetséges tíz pontból” tizenketőt teljesített.

Nem véletlen aztán, hogy ő lett az osztály kedvence, és egykori tanárai – mint ahogy ez most kiderült –, azóta is szeretettel gondolnak rá, s minden találkozás alkalmával ő volt a legünnepeltebb az ünnepeltek között, mert Ő már amikor középiskolás diákként élte napjait a szentesi mezőgazdasági technikumban felismerte, hogy nem ellenséget kell látni a nem romákban, hanem szövetségeseiket.

Természetesen erre az alkalomra is elkísérte az elnök urat a 100 tagú

együttes kamarazenekara. **Lendvai Csócsi József** és **Suki András** virtuozitása mellett egy új csillaggal is megismerkedhetett a tisztelt közönség: **Puj Brigittával**.

A közönség az előadása után véget nem érő vastapssal jutalmazta a cigánydalénekest, aki mindenkit elkápráztatott csodálatos énektehetségével. Talán egy új csillag jelent meg a Földön, Brigitta személyében, akivel nemcsak a cigányság, hanem a hazai és a nemzetközi művészetkedvelők is gazdagabbak lettek.

Czutor Róbert cimbalom virtuozitásával a jövő generáció nagy reménységei közé sorolható. Remélhetőleg **Rácz Aladár** és **Ökrös Oszkár** után ő lesz a következő, nemzetközileg is elismert cimbalomművészek egyike. Róbert kiemelkedő tehetségével bebizonyítja ország és világ színe előtt: a cigány zenészek a világ zenei élvonalába tartoznak.

R. Puj Brigitta énekesnőt kíséri Lendvai Csócsi József főprímás

A lendületes előadásairól ismert Raduly József a leghitelesebb tolmácsolója a roma művészetnek, kultúrájának. Ő is vallja – e sorok írójával együtt –, hogy nincs nemzetek és népek között, kultúrák és kultúrák között különbség e földön. Sajátos kultúrájával mindegyik nép önmagát mutatja be, s gazdagítja vele az emberiség egyetemes kultúráját is.

Rostás-Farkas György

Edina üzenete

A Roma Magazin október 30-ai adásából egyetlen riportot szeretnék kiemelni. **Balogh Edina** megdöbbentő üzenetét egy „más” világ, a többség felé. S ez valahogy szabad fordításban így hangzik: „Nekem elég, ha valaki csak a kisujját nyújtja felém, nem kell az egész karja.” S ebből már kiviláglik, Edinának még a kinyújtott kisujját sem fogadták el. Balogh

származása elutasításának élményéről, mely versformát is öltött. Ő, a kis Tisza-menti faluban boldogan él örökbefogadó szüleivel, s egyedüli cigány az osztályban. E rövid kis életképben még valamit mondott, amire oda kell figyelni. „Üzenném, hogy kitartásra van szükség.”

A riportból kiderült, hogy szeretet és gondoskodás övezi Edinát

a Balogh házaspár tiszatárjáni otthonában. Itt valóban otthon van. De vajon otthon van-e e hazában? Tehetsége kétségtelen. S éppen ez az ami elgondolkoztatja az embert. Vajon mi lesz Edinával, s a hozzá hasonló tehetségekkel? Gondoskodnak-e róluk, egyengetik-e útjaikat, hogy el ne kallódjanak? Ez a megválaszolandó kérdés. Edina ezt mondta: „Kitartásra van szükség”. Tarts ki Edina! Győzz le minden akadályt, hogy beteljesüljön vágyad és boldog lehess!

(fk.)

Fűben-fában orvosság – tartja a mondás. S, hogy ez mennyire így van, ma már a természetgyógyászat sikerei, a gyógynövényboltok forgalma is bizonyítja. Emlékszem gyerekkoromban bizonyos betegségekre anyám gyógynövényeket szedett. Az öregek, közöttük elsősorban a falvakban élők, a roma asszonyok megfázásra, torokfájásra, gyulladássokra különböző, általuk jól ismert, őseik által rájuk hagyományozott gyógyfüvek főzeteit itatták vagy ilyen vízzel kengették a sebeket. És csodák csodája, azok el is múltak.

Reneszánszát éli a természetgyógyászat. Nagy keresete van a

Fűben-fában orvosság

Gyógynövényes hallgatók Nyírmihálydiban

gyógynövényeknek, füveknek, különböző készítményeknek. Csak-hogy alig vagy kevesen ismerik az erdők, rétek, legelők olyan füveit, virágait, amelyek erre a célra alkalmasak. Ezt ismerte fel az Országos Cigány Önkormányzat Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Oktatási Bázisának vezetője, a Nyírdinamika Kft. igazgatója, **Lőkös Sándor**, amikor gyógynövény-

ismerő és termesztő tanfolyamok szervezését kezdte meg a Nyírségben. Elsőként Nyírlugason indítottak tanfolyamot romák részére, amelyet sikeresen el is végeztek. Ezt követően Nyírmihálydiban került sor a polgármesteri hivatal, az általános iskola és a Lungo Drom szervezet segítségével egy újabb gyógynövényismerő és termesztő tanfolyamra.

Népszerűségét bizonyítja, hogy az oktatáson a romák mellett már nem cigányok is részt vettek. Együtt tanulták a „mesterséget”, s tettek sikeres vizsgát tizenöten. Íme a végzett hallgatók névsora: **Krekkné Mácsai Mária, Liptsiné Szilágyi Erzsébet, Papik Mihályné, Tóth Attiláné, Udvari Mihály, Fekete Attila, Szabó József, Ocskó András, Balogh András, Szilágyi József, Uri Istvánné és Ocskó Mihály.**

Ők azok, akik ma már megszerzett szakmerettel járják az erdőket, mezőket, gyűjtik a gyógynövényeket, s igyekeznek kenyérkeresethez jutni.

fk.

A nyírmihálydi osztály

A cigánynő helyzete a cigány társadalomban

A Sáfár Sándorral végzett közös gyűjtéseket is felhasználva, összeállította Wuscher Anna

A cigányok vándorlásuk során csupa férfi uralomra épülő társadalommal találkoztak. Letelepedésük után közelebbről tapasztalhatták a társadalomban kialakult férfi vezetést, férfi fölényt. Mai napig is olyan kevés a nő vezető, még közép szinten is, mint kalácsban a mazsola. A rendszerváltás előtt járta egy érdekes mondás, ha férfiember véletlen nőt talált ügye intézésekor a hivatalban. Ő a NAKA, vagyis X.Y-nak a felesége, leánya, stb.

A férfi vezető szerep kialakulásának oka talán az erőfölény. A hím oroszlán is csak nézi, amint a nőtények elejtik a zsákmányt, de elsőnek a hím eszi meg a legjavát. A család, az iskola akarva és nem akarva, az élet példáit láttatva, a férfi uralkodási jogát sugallja a felnövekvő nemzedéknek. A vallás még inkább erősíti a férfi felsőbbrendűséget. Férfi az Atyaisten, az arkangyalok, Szent Péter stb. Nő nem lehet pap, pl: a római katolikus vallásnál, pedig nagy a paphiány. Nő nem léphet a szentélybe és nem ministrálhat.

Csoda-e, ha a cigányoknál is a férfi az úr a házban. Ő intézi az üzleti ügyeket, az ügyes bajos dolgokat. A cigány törvénszék tagjai szintén csak férfiak voltak.

A cigányok nem vették át az Európában talált mintát, az osztálytársadalmat. Mai napig őrzik Indiából hozott kaszt rendszerüket. Mi a kaszt? Az öröklődő foglalkozáson és az azonos társadalmi helyzeten alapuló zárt társadalmi csoport Indiában és néhány más keleti országban.

Irigylésre méltó ahogyan a kaszt szegény és gazdag tagjai együtt élnek, segítik egymást. Az éhezőnek enni adnak, a ruhátlant felruhazzák, az elárvult gyereket felnevelik, az öreget, beteget ápolják. (Kuti Gy. Nekecsdi cigánytelep egykori vajdája, Zalaegerszeg. Csak kiszólt az ajtón, hogy

kinek van fekete boksz, mert ki akarja tisztítani a cipőjét. Egyszerre többen is szaladtak és hozták a bokszot.)

*Kuti Gyula vajda a koporsóban
Zalaegerszeg (Nekecsdi)
1970-es évek közepén.*

Ez a kaszt rendszer amolyan görög demokrácia, melyben mindenki egyenlő, csak a nők nem. Ők nem szólhatnak bele a férfiak beszédébe, a lótenyésztésbe és eladásba. Nem mehetnek be a kocsmába. Italt a férfi hoz ki feleségének. Útjaikon távolról kíséri egy férfi. Ez lehet apa, fiú testvér. Később férj.

Az oláh cigányoknak nincs hiteles történelmük. Az oka írástudatlanságuk. Színhagyomány útján őriznek egy-egy emléket. Híresebb vajda nevét, pl: Kevi Mihályt, Szabó Istvánt, Zsubrit, Kuti Gyulát. Sokáig emlegetik egy-egy ügyes, erős cigány hőstetteit pl: Moga, Zoga, Miga kalandjait. Egy-egy ember gazdag-

ságát, mint a szarvasi Zsubrikot, akinek olyan sok pénze volt, hogy csak a gróffal mérték össze.

Oláh cigány nőkről azonban nem találunk névszerint említést. Sáfár Sándor 1936-ban jegyezte fel **Kolompár Szendva Julis** nevét, valamint néhány cigány nő ragadványnevét: Babók, Hela, Babaja, Szidla Csája, Pércá. 1976-ban hallottunk a somogyapáti Sára néniről. 1960-as években Botos Pálnéról Karancslapujtón.

Egyetlen hatóságnak sem jutott eszébe, hogy cigány nőt nevezzen ki vajdának. A néprajzkutatók írásaikban csak azt rögzíthették, amit látni hagytak a cigányok. A cigány származású kutatók problémája, ha nem végeztek néprajzi előtanulmányokat, hogy a környezetükben tapasztaltakat természetesnek tartják. Nem ismerik fel néprajzi értékét és a tapasztaltakat nem tudják összevetni más népek hagyományaival. A régebbi kutatók arról beszéltek, hogy a cigányok társadalmi rendszere matriarchális. (Anyajogú). Mi a matriarchális? Az ösközösségi társadalom fejlődésének az a szakasza, amelyben a nőknek a gazdaságban és a társadalomban vezető szerepük volt és a leszármazást is anyai ágon vezették.

A cigány társadalomban a nőknek sem a gazdasági életben, de különösen nem volt vezető szerepük a társadalmi életben. A leszármazást az anyai ágon követték. Ez a férfiak szabadon életvitelére miatt alakult így, szarvason Nagy S. már a harmadik asszonnyal él együtt. Mindegyiknél több gyereke van. Miből adódhatott a tévedés? Mai napig, ha idegen betér egy cigány „kolóniába”, az asszonyokkal találkozik elsőként. Mögöttük a gyerekek. A férfiak bölcsen a háttérben meghúzódnak. Az asszonyok hangos ricsajjal intézték a dolgokat. A falvakban is a nőkkel találkoznak az emberek, tehát kialakul

a kép a női vezetésről. Régen ehhez még a méltósággal pipázó cigányasszony képe is társult. Tehát nem váltott női uralomról férfi uralomra a cigány társadalom, hanem évszázadok óta változatlanul a férfiaké a vezető szerep.

A cigányok kaszt rendszeréhez kötődik az alábbi történet. A háború előtt eladó volt a bakonyoszlói kastély. Nagyon sokan megjelentek az árverésen, de egyedül a környéken táborozó cigány-vajdának volt annyi pénze, hogy meg is vásárolja. Előszedte a köteg pénzt, hogy fizessen. Ekkor ugrott elő a felesége és éktelen sivalkodásba kezdett, hogy tehet az ura amit akar. Megveheti a kastélyt, de ő nem költözik bele.

Pedig ugye a mesék végén a cigánylegény a királykisasszonnyal mindig egy gyönyörűségi palotába költözik, ahová a szüleit is elhozza. Igaz, ezek legtöbbször hazakíváncsoznak.

Ismerve a cigányok szangvinikus temperamentumát, hihető amit a bakonyoszlói idős emberek a mai napig emlegetnek. Azt, hogy a vajda felesége tiltakozása miatt feldühödött és bedobta a köteg pénzt, a kastély árát, az égő kandallóba. Miért nem akart a cigány vajda felesége a kastélyba költözni, amikor megtehetette volna? Ezt legjobban akkor értjük meg, ha összevetjük egy orosházi nem cigányember történetével.

H. I. megöszvegyült, megöregedett. Egyedül élt régi családi házukban. Fia családjával a szomszédban lakott, de nem akart gondoskodni apjáról. 1996-ban az öreg legyengült. Fia beadta a szociális otthonba. A házra kitették az ELADÓ táblát. Az öregember napközben haza-haza ment, hogy enni adjon a megmaradt néhány tyúkjának. Pár hét után aztán kikerült az ablakból az eladást jelző tábla. Persze nem azért, mert H. I. hazaköltözött. Egy alkalommal megkérdeztem a bácsitól, hogy miért változtatta meg eladási szándékát. – Beszélt velem a fiam – mondta. Ő kérte, hogy ne adjam el a házat. Kibírják őket, amíg én meghalok és akkor az egész ház ára az övé lesz. Én magamra már nem költök semmit.

Én próbáltam meggyőzni, hogy utolsó éveit könnyebbé, szebbé tehetné, ha volna a házból pénze. Kiegészíthetné egy kis hússal, süteménnyel a sovány szociális otthoni ellátását. Vethetne néhány jobb ruhát,

hogy ne rongyolódjon le és végül ne szoruljon rá az intézeti – formaruhának is nevezhető – öltözékre. Végül, időnként elmehetne színházba, moziba.

– Jaj, nem lehet! – mondta ijedten. Ha én az elmondottakban valamiben is különböznék a sorstársaimtól, kivétnének maguk közül. Lenéznének, gúnyolnának, megvetnének.

Hát, igen a szociális otthon is egy-egy kaszt. Minden rendű, rangú ember megtalálható, aki öregségére magára maradt. Azt hiszem a vajda felesége hasonlóan gondolkodott, mint az orosházi H. I. Nem akart kilógni a sorból.

A cigány kasztok békéjét veszélyezteteti a különböző vallások, szekták terjedése. Megosztja a családokat a hitbeli nézetek különbözősége. Vitákat gerjeszt. Amolyan kisebb „vallásháborúkat” eredményez. Láttam a Gulyás testvérek filmjét, amelyet a békésmegyei Rácz családról készítettek. A pünkösditük vitatkoztak a hitetlenekkel. A film élethűen mutatja be a vallásért való küzdelmet. Érdemes ellesni az ilyen eredményesen dolgozó papok módszerét. Poklosiban és Szarvason lerázhatatlanul térítenek a Jehova tanúi. 1977-ben N. Gy-nek még házat ígértek, ha belép és másokat is beszervez. Ma már a nyomor szorítása miatt, elég egy kis enniváló.

Miért a vallások, szekták közötti verseny? Növekszik a cigányság lélekszáma. Több tag, nagyobb a hívek száma, elismertebb a szekta.

A társadalom összetartó ereje a nő. Feladata, hogy táplálja, felruhazza a családot. Ő teremti otthon. Gyereket szül és felnevel. Ápolja az öregeket, betegeket. Szerettei halála után gondoskodik a tisztességes temetésről. Gondoza a sírjukat. Misét mondat lelki üdvükért. Jól írta meg a nóta szövegét a szerző. Összevonva, hogy milyen feleséget akar a férfi.

„Nekem olyan asszony kell,
ha beteg is keljen fel.
Főzze meg a vacsorát,
úgy várja, várja,
úgy várja, várja,
úgy várja haza az urát.”

Értelmiségi társaságban, férfiatól többször hallottam az alábbi meghatározást: – Milyen legyen az az asszony, akihez hűséges, akit nem hagy el a férje? – Legyen jó feleség,

a legjobb anya, kiváló háziasszony. Társaságban úri nő. Otthon a leghűségesebb cseléd. Az ágyban a legjobb szerető. Mindez igaz a cigányasszonyokra is, de ezen felül még tartsa el a férjét, a gyerekeit. Természetesen nem azt állítom, hogy a cigány férfiak nem dolgoztak, hisz voltak ősi cigány foglalkozások. Életmódjuk azonban a falusi családok és napszámos emberek életmódjához hasonlított. – Máma hopp, holnap kopp. – Fizetésnapokon, vásárok alkalmával eszem, iszom, muzsika, máskor éhkopp. Szarvason az ilyen nem cigányokat „csárdásoknak” nevezték. Ismeretűjük a csárdás kis kalap jobb szemükre csúsztatva. Nóta is megörökíti őket.

„Csárdás kis kalapot veszek.
Mellé rozmaringot teszek.
Szagos lesz az utca, merre,
merre, merre járok.
Hadd kísérgessenek a leányok.”

A jólét látszatával, a könnyelmű életmóddal akartak hódítani. Jellegzetes „a Csárdások” életszemléletére az alábbi történet, melyet tőlük hallottam.

A kávéházban ül két férfi. Az egyik dermedten nézi, hogy a másik egymás után már az ötödik szivart szívja. Nem is állja meg szó nélkül. Átül hozzá és megkérdezi.

– Uraságod hány szivart szív el naponta?
– Általában huszonötöt.
– Mennyibe kerül egy ilyen szivar?
– Hát ez nem olcsó. Tíz pengő darabja.

Az első ember gyorsan számolni kezd. Ha egy szivar tíz pengő, akkor az 25x10 egy nap alatt. Az egy évben 365x25x10. Tíz év alatt 25x10x365x10.

– Ember! Ha maga lemondana a szivarozásról, már a magáé lehetne az a sarki ház.

– Maga szivarozik?
– Ugyan, dehogy.
– És magáé az a sarki ház?
– Hogy képzeled?
– Na látja! Az a ház az enyém, azért engedhetem meg magamnak, hogy ilyen szivart szívjak.

Tanulásként emlegetik, hogy a szegény ember hiába takarékoskodik, úgysem viszi semmire.

– folytatjuk –

A szó pontossága a gondolat pontosságából következik

Bármennyire könnyű is egyet-érteni a címben jelzett megállapítás igazságával, nap mint nap azt vehetjük észre, hogy a kimondott vagy leírt szónak hiányzik a valóságfedezete. S még inkább az erkölcsi hitelessége. Lassanként már egyre inkább megszokottá válik, hogy a közélet csaknem valamennyi szférájában a semmit mondás uralkodik el. Ami egyik nap igaznak tűnt, másnap hazug porhintésnek. E mögött persze kisebb-nagyobb politikai érdekek is rejlenek. Akár abból a szempontból is, hogy a kínos helyzeteket – esetleg egy vagy nbevallás kapcsán – mindenki igyekszik elkerülni, hihetőnek vélt szavakkal leplezve a törvényteleniséget. Ugyanakkor abban reménykedve, hogy az állampolgárok többségét mindig és minden helyzetben félre lehet vezetni. Csak éppen folyamatosan azt kell sulykolni, hogy amit látnak, az nem igaz, vagy nem úgy igaz. S ez az álságos magatartás könnyen terjed.

Demagóg szónoklat, szóbeli terror

Az árnyalt érvelést így helyettesíti a demagóg szónoklat, a legenyhébb bírálatot is elutasító szóbeli terror. Holott semminél sem lenne fontosabb a végiggondolt gondolat ereje. Mert – akár a közelmúlt történelmében is – voltak olyan időszakok, amikor a hatalom főszereplői a kimondott szavakat valóban veszélyes fegyvernek tartották, s mindent megtettek azért, hogy a bürokratikus szólamok nyerjenek kizárólagos teret. S épp ezért is vált elementáris igénnyé a szavak egyértelműsége. Csakhogy a jogállamiság kiépülése ellenére a múlt változatlanul kísért. Ha kisebb arányban is, *a folyamatosan hazudozók* (legyen szó miniszterről,

vagy némely kormányzati tisztviselőről, olykor ellenzéki politikusról) *újra felszínre bukkantak. Nyilván azért is, mert képtelenek szembesülni önnön felelősségérzetükkel.* Az erkölcsi megfontolások nem számítanak, hanem sokkal inkább a sivár, moralitás nélküli egyéni érdekek. Még ha többmillió villa-építésről van is szó, vagy akár arról, hogy valójában kik az állami korupció haszonélvezői.

A tisztesség minimális követelményeinek eleget tenni

Miközben a nyilvánosság intézményei (újság, rádió, televízió) tekintetében valóban gyökeres fordulat állt be, ám ezzel párhuzamosan mégsem erősödött az erkölcsi önfegyelem és arányérzék. Szinte megmagyarázhatatlan, hogy *napjainkban a legképtelenebb hazugság is oly módon kap nyilvánosságot, mintha legalább szemernyi igazságot tartalmazna. Leginkább ez az erősödő folyamata teteljezi meg a közgondolkodást.* Tartósítva azt az érzelmi alapállást: ha a felüllézők szemrebbenés nélkül hazudhatnak, csalhatnak, akkor miért ne tehetné meg bárki más? A legborzasztóbb az egészben persze az, hogy *a közszereplőink között egyre több olyan akad, akivel kapcsolatban a teljes hiteltelenség realitása fogalmazódik meg. Függetlenül attól, hogy legitímen megválasztott országgyűlési képviselő-e az illető, vagy hírneves szakértő.* Számot kellene már végre vetni azzal a ténnyel, hogy ha valaki a hatalom befolyásos vagy kevésbé befolyásos főszereplőinek egyike lett, a józan polgári ész alapján is joggal elvárható, hogy képes legyen a tisztesség és a becsület minimális követelményeinek eleget tenni. Még ha ez a kívánság nem is nagy

igényű, alighanem a „képviseltek” nem szégyenkeznének folyamatosan.

A tettek moralitása mindennél előbbre való

S ez már önmagában is kedvező lenne. Hiszen így a követhető pozitív példák is szaporodnának. Ha viszont csupán álságos szöveghatagok vesznek körül bennünket, s az irracionalitás maga alá gyűri a józan eszt, óhatatlanul a ki kit csap be, illetve ki kit győz le természetlen alternatívája áll előttünk. *Vagyis a gondolat pontossága és a tettek moralitása mindennél előbbre való, s kivált abban a világban, melyben politika és morál mindinkább külön tárgyalandó fogalmak.* Ahol a napi taktikák, a hatalomszerzés és megtartás technikai jószerével felőrlik a politikusok erkölcsi bázisát. Jóllehet hivatásból (és nem csupán hivatalból) volna a feladatuk, hogy személyes példájukkal a politikai és a morális igényesség kikezdzhetetlen összefüggéséről győzzék meg az állam polgárait.

De éppen azt vehetjük észre, hogy oly kevesen vannak, akik átérzik ezt a kötelezettséget és annak megfelelően is cselekednek. Akik a maguk tisztességével is vállalható értékmintát és életvezetési stílust mutatnak fel. Mert ha ez a magatartásmód végképp háttérbe szorul, elkerülhetetlenül megnő a veszélye annak, hogy a hatalom kontrollálatlan szereplői *uralkodni fognak, a szavak, a gondolat, s ekként az életünk felett.* Elfeledkezve, illetve nem gondolva arra, hogy ennek a „küzdelemnek” egyszerűen nem lehetnek győztesei, csak reménytelen áldozatai.

Dr. Kerékgyártó T. István

Drogmegelőzés Kunhegyesen

Kunhegyes város Helyi Cigány Kisebbségi Önkormányzata, november 16-án „drogmegelőzési nap” címmel, rendezvényt szervezett az Ilosvai Varga István Művelődési Központ színháztermében.

Bordás Jánosné elnök asszony tájékoztatót arról, hogy pályázat útján szeretnék volna lebonyolítani a rendezvényt, de sajnos a beadott pályázat nem nyert támogatást. Így a Kunhegyesi Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézettel, valamint a Kossuth Lajos Általános Iskolával (alternatív szakiskola) karöltve, sikerült létrehozni a drog és bűnmegelőzésről szóló előadást. Az elnök asszony nagyon fontosnak tartja a gyerekek időben történő fölvilágosítását, mert ebben a korban a fiatalok (függetlenül az etnikai hovatartozástól) fogékonyak minden új dologra legyen az jó vagy rossz, és ha nem irányítjuk gyermekeinket a helyes út felé, sokszor bizony visszafordíthatatlan folyamatok indulhatnak el a testi-lelki leépülés terén.

Az egyik fölkért előadó a helyi háziorvos, **Dr. Kiss Péter** volt. A doktor úr foglalkozásából eredően a különböző drogok egészségre ártalmas hatásairól, és röviden a drog magyarországi történelméről tájékoztatta a fiatalokat.

„Senki sem lehet szabad, aki a szenvedélyek rabja.”

Ez nem csak a drogfogyasztásra vonatkozik, hanem az alkoholra és a dohányzásra is. Szakemberek szerint, Magyarország korábban transzport ország volt. Nem terjedt el oly mértékben a kábítószer fogyasztás mint napjainkban. A második világháború után csak néhány száz drogfüggőt regisztráltak a hatóságok, és ezek főként olyan emberek voltak, akik könnyen hozzáfértek a kábítószer különböző származékaihoz, pl.: orvosok, nővérek és más egészségügyi dolgozók. A hetvenes években a szipózás jött „divatba”, és ez a módszer rengeteg fiatal

áldozatot követelt, főleg fulladásból eredően. A nyolcvanas évektől a drogok por, illetve gyógyszer formában történő gyártása és fölhasználása terjedt el. A kilencvenes évektől egyre növekvő tendenciát mutat a drogfüggők száma. Magyarország össz lakosságának 5%-a fogyaszt valamilyen kábítószer. Egy függő embernek az egész ideje és tevékenysége arra irányul, hogy beszerezze az általa használt anyagot, hiszen egy kokain vagy heroin függő egyénnek az éves adagja, kb. 1,5 millió forint. Ezt a pénzt a mai anyagi viszonyok mellett előteremteni nem könnyű feladat. Kábítószeres egyéneknél megkülönböztetünk úgynevezett pszichés tüneteket. Idegesség, ingerlékenység, rossz, levert hangulat. Ezek a tünetek nagyrészt a családon belüli konfliktusokra, vagy a társadalommal való elégtelenségre vonatkoztatható vissza. De tünetként jelentkezik még a figyelem és koncentráció hiánya, feledékenység, indokolatlan fáradtság, kimerültség, alvászavarok és gyakori hallucinációk. Ez a pszichés tünet együttesen mindenképpen a drogfogyasztásra utal és következtet. A testi tünetekre jellemző a sápadt, szürke arc, a könyökvénán jelentkező szúrásnyomok, a pupillák változásai, szájszárazság, orrfolyás, esetenként erős fogyás. A drogos fiatal magába zárkózik, nem beszél problémáiról senkinek. Az ilyen egyéneknél nagyon fontos a gyerek-szülő kapcsolat, esetenként a baráti, tanári odafigyelés. Figyeljünk oda társainkra, barátainkra, családtagjainkra, és ha bárki ilyen tüneteket produkál azt azonnal speciális szakemberhez kell irányítani, mert csak így tudunk segíteni rajta. De a legfontosabb a megelőzés. Ha ki akarsz törni, boldoggá akarsz válni, ne a drog segítségével tedd, hiszen az mind csak hazug boldogság, ami az életedbe kerülhet.

A másik előadó, **Kökény Kálmán** a Ceglédi Rendőrkapitányság bűnmegelőzési előadója volt. Előadásában fölhevítette a gyerekek figyelmét arra, hogy a törvény nem csak a drogkereskedőket bünteti, hanem ez év januárjától a felhasználókat is. Tehát most már senki semmilyen kábítószerrel nem tarthat magánál legálisan.

– A fiatalok hajlamosak minden új dolog kipróbálására, hiszen sokszor társaik előtt ez teszi őket menővé. De ne feledjétek el, hogy már az első adag is halált okozhat. Másrészt pedig az alkalmi drogfogyasztókból lesznek – előbb vagy utóbb – az „erős” kábítószerfüggők. A drogkereskedők fényűző világa: csoda autó, gazdagság, rengeteg pénz, megtevesztő lehet számotokra. De higgyétek el, a droggal csak is vesztesek lehetnek. Tönkretett élet, magány, szürkeség, kínzó álmok, majd a halál. Semmiképpen ne engedjétek a csábítás erejének, tudjatok nemet mondani! Ha bárki felajánl ilyen szereket, akár ingyen kedvességből, semmiképpen ne fogadjátok el, mert ez a legbeváltabb bevetési módszer. A dilerek rászokatják a fiatalokat, kikből később kialakul az állandó vevőkör. Főleg diszkókban elterjedt módszer a különböző anfetamin tabletták italba történő belecsempészése. A fiatal csak azt veszi észre, milyen jól érzi magát, „bulis ez a hely” – gondolja, és legközelebb is oda megy. Viszonylag könnyű felismerni az ilyen tablettákat, mert valamilyen figura található mind egyiken. Válaszd a drogmentes életet, mert csakis egy egészségesen felnövő generációból alakulhat ki egy szebb és jobb jövő. Figyelmeztessd a kábítószer veszélyeire a környezetedet, legyen az barát, osztálytárs vagy családtag.

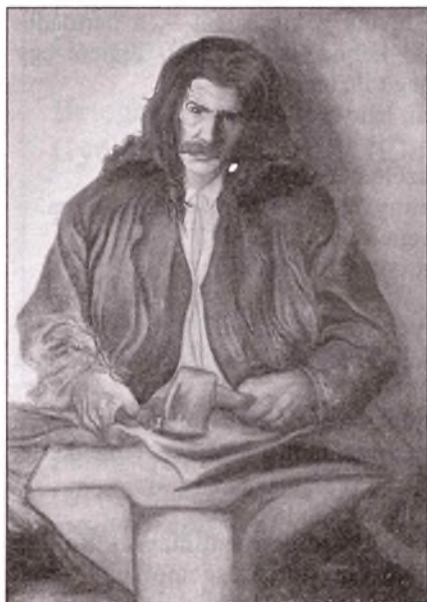
A drogmegelőzési nap végén a sulisok drogtótót tölthettek ki, és a helyesen megfejtők könyvjutalomban részesültek.

Lukács Ilona

KÉPES HÍREINK

A Tavasztündér mosolya

Biborka királynő meg akarja tudni a Tavasztündér tulipánjának titkát, de sehogy sem jut a nyomára. Lehet, hogy a gyerekek segíteni tudnak neki. Szécsi Magda mesejátékát a Hókirálynő Meseszínpad vándorló társulata adja elő.

2000. november 3-án a magyarországi Roma Parlament Társalgó Galériájában került sor a Romano Kher nyári Balatonszemesei Cigány Képzőművészeti Alkotótáborában készített festmények gyűjteményes kiállításának megnyitójára. A kiállítás megtekinthető 2000. december 15-ig, hétfőtől-péntekig 10-17 óráig.

Azt álmodtam címmel Rostás-Farkas György irodalmi estjére került sor október 20-án az Országos Cigány Információs és Művelődési Központban. Az irodalmi esten Béres Ilona és Bánffy György színművészek működtek közre. Az irodalmi est alkalmából Oláh Mara festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás.

2000. november 4-én területi Ki mit tud? vetélkedőt rendezett a kunhegyesi Cigány Kisebbségi Önkormányzat. A fotón a Ki mit tud? helyezettjei.

A harcsa bajsza

harcsának valaha – akár hiszitek, akár nem – farokig érő szakálla, s legalább akkora bajsza volt. Öreg hal már a harcsa, dehát „öreg hal nem vén hal” – tartja a víz alatti mondás –, a harcsa egy szép napon beleszeretett a csukába. Tetszett is a csukának a harcsa, meg nem is; nem tudta eldönteni.

– Talán, ha lenyírná a szakállát és a bajsztát. No nem egészen, csak mondjuk úgy a mellúszójáig – mondta a csuka az udvarlójának –, talán akkor magába szeretnék.

Szerette a harcsa a szakállát és a bajsztát, de a csukát még jobban szerette. Így nyugtatta magát: „Sebaj, úgys túl hosszú volt már, mindig belegabalyodott a hínárba és folyton belelógott a számba, amikor ettem.”

Elúszott a harcsa a rákhoz, a fidres-fodros vizek híres fodrászához, és egy jó alapos szakáll- és bajuszvágást kért.

– De aztán vigyázzon ám! Nehogy nagyon rövidre vágja, mert akkor ollóستul lenyelem magát! – rivallt a rákra.

– Felesleges fenyegetőznie – válaszolta önérzetesen a rák. Értem én a szakmámat! Az ebihalak farkát is én szoktam vágni, és a golya műkörmeit is én manikűrözöm! Meglátja, tökéletes munkát fogok végezni!

A harcsa kényelmesen hátradőlt a puha algafotelben, és miközben a rák hozzálátott a munkához, a csukával való randevúról álmodozott. Csakhogy a rák is szerelmes volt. Mégpedig a tavi kagylóba. Miközben fűgén csattogtatta az ollóját, és vágta a harcsa szakállát és bajsztát, ő is elkezdett álmodozni. Tekintete elhomályosult, és lelki szemei előtt már látta, amint a kagylóval a vízibálban táncolnak, csigák trombitálják házaikon, csiborok hegedülnek lábaikon, sügérek dobolják mocsári teknősök páncéljain a remek zenét. Közben hínárfüggönyök lengenek és hidraénekesnők riszálják karcsú testüket. Így álmodozott a rák, s közben böszön csattogtak az ollók: nyisz-nyisz, nyasz-nyasz, csatt-csatt, krek-krek, a bajusz és a szakáll pedig csak fogyott és fogyott. Már alig maradt belőle valami.

A harcsa végül türelmetlenkedni kezdett. Kinyitotta bal szemét, aztán a jobbat is. Véletlenül éppen ebben a pillanatban úszott el előtte a tükörponty. Megpillantotta hát benne a harcsa saját tükörképét. És ó jaj, mit látott! A szerelmesen dudorászó rák éppen az utolsó szál szakállát nyisszantotta le. Még egy nyissz, és oda a bajusz megmaradt pár szála is!

Felüvöltött a harcsa, ahogy torkából kifért, felpattant a fotelből, félrelökte a rák ollóját:

– Mit tettél, te gyilkos! – zengte.

A rák, felocsúdván képzelgéséből, és megpillantván a harcsa csupasz állát és maradék pár bajsztát, felkiáltott:

– Ó jaj! Jaj nekem!

Azzal már iszkolt is el a hínár rejtekébe, a kövek alá. A harcsa, akárhogy kergette, nem érte utol.

Mondanom sem kell, hogy a csukának ezután már nem kellett a harcsa. Mi több, ki is nevette a lecsupaszodott, öreg halat.

A harcsa pedig azóta ádáz ellenségének tekinti a rákot, a tükörpontyot, és egyáltalán mindenkit, aki egykori gyönyörű, hosszú szakállára és bajszára emlékezteti.

Csigamese

örtént egyszer, hogy a csiga a fiát óvodába adta.

– De apa, én nem akarok oviba menni!

– De muszáj! Menj, mert szól az óvó néni!

– Mikor jössz értem?

– Négy órakor!

– Jó!

Az apa csiga elment a csigamárketbe, a patikába, a cukrászdába. A cukrászdába azért ment, mert Peti csigának – így hívták a kis csigát –, a harmadik születésnapja volt. Sok helyre ment még. Éppen egy csigalány kérdezte meg tőle az időt:

– Tessék mondani, hány óra van?

– 3 óra 12 perc.

– Köszönöm! – szolt az érdeklődő.

– Szívesen! Mennyi?! – kiáltott fel csigapapa. – 3 óra! Nekem sietnem kell!

Éppen 4 órára ért oda az óvodába.

– Szia, apa!

– Szia, Peti! Milyen volt az oviban?

– Hű, ha ott lettél volna! Csigá Józsi megcsinálta a szaltót.

– Na gyere, menjünk haza! Vár egy meglepetés!

Hazamentek. Peti köszöntötte anyut, aki megkérte, hunyja be a szemét.

– Lehunytam! – kiáltotta Peti.

– Boldog születésnapot! Boldog születésnapot! Boldog születésnapot, Peti! Mikor kinyitotta a szemét, egy óriási torta díszelgett az asztalon.

– Elfújhatom a gyertyákat?

– Igen, de amikor elfújod, akkor kívánj valamit!

– Kívántam.

– Jó.

– Azt kívántam . . .

– Ne mondd el!

– Miért?

– Mert nem fog teljesülni!

Beszélgettek, s közben jót ettek a málnalevél tortából. Utána elmentek aludni.

– Zzzz...! – hangzott Peti csiga szuszogása a szobából.

Másnap reggel 9 órakor mindenkit csigapapa keltett. Elmentek reggelizni. Hogy mit is szoktak enni? Alfalevelet.

Remélem, mindig ilyen jó lesz a mi kis csigánk élete!

E két mese a szolnoki Tisza Klub Környezetvédő Társadalmi Szervezet kiadásában megjelent Varázsdoboz című (Tisza Klub Füzetek 8.) kötetéből való.

F E J T Ö R Ö K

Kedves Gyerekek!

Ismét eltelt egy hónap, és beköszöntött a szomorkás, de gyönyörű színeiben pompázó ősz. A napok rövidebbek lettek, hamarabb besötétedik, több időtök jut az olvasásra, tanulásra, rejtvényfejtésre.

Cigány népi gyógyászat

A vándorlás folyamán a cigányok magukra voltak utalva, ha betegek voltak. Az alábbi rejtvényből megtudhatjátok, hogy egyes betegségekre milyen gyógymódot alkalmaztak.

Betegség: reuma

Gyógymód: k□gy□zs□r

Betegség: torokfájás

Gyógymód: p□tr□l□□m

Betegség: gyomorhaj

Gyógymód: p□l□nk□

Feladat: a négyzetek helyébe írájátok be a megfelelő hangokat, és megkapjátok a megfejtést!

A 100 Tagú Cigányzenekar az egész országban és a világ minden részén elkápráztatja előadásával az embereket. A keresztrejtvény második függőleges sorában a csodálatos hangú énekesnőjük keresztnéve szerepel. Megfejtésül küldjétek be a művészneve teljes nevét!

növényevő hal →

gépkocsi fajta →

fás terület →

vadász kutya →

női név →

elemi részecske →

Farkas Kálmán író, politikus, pedagógus már szerepelt rejtvényünkben. Most két városnevet kell megfejtenetek a meghatározások alapján.

Ebben a városban született:

A város címere:

Vize: Szinva patak

Ebben a városban nevelkedett fel:

A város címere:

Erre a városra jellemző a Csisznyikó

Megfejtésül két városnevet kérünk beküldeni!

GYEREKEK! Most gondolatban és rejtvényünkben átrepülünk a december hónapra. A világ minden részén december 6-án megünnepelik Szent Miklóst, aki az árvaházi gyermekek jötevőjeként él az emberek tudatában. Ilyenkor a család, a barátok megajándékozzák szeretteiket, mellyel ragaszkodásukat, gondoskodásukat fejezik ki.

A szőláncból kihámozhatjátok milyen ajándékokat adhattok Szent Miklós napján, ha az üres négyzetekbe a megfelelő más-salhangzót beírjátok!

		E		
		O		I
	O			A

A szőláncban két édességféle van elrejtve

		E		E
	Ö			
	E			Ő

A szőláncban egy szórakoztató tárgy és egy segítséget adó tárgy található.

A rejtvényekhez jó szórakozást kívánunk

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

Cigány kulturális gyűjtemény Ózdon

Ózdi Városi Könyvtár

Az ózdi Városi Könyvtár 2000. tavaszán pályázatot nyújtott be a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért Alapítványhoz, közgyűjtemény állományának gyarapítása témakörben. A beadott pályázatot ajánlásával támogatta a **Balogh Gusztávné** vezette Észak-Magyarországi Roma Unió ózdi szervezet, a helyi Bem Úti Általá-

nos Iskola és **Strohmayer László** polgármester. Érdeklődésünkre **Bánfalvi Lászlóné** igazgatónő tájékoztatta a részletekről a *Lungo Drom* olvasóit.

– Az ózdi Városi Könyvtár kiemelt feladatának tekinti, az oktatás bármilyen szervezet-

szépirodalmi és ismeretterjesztő művek álljanak rendelkezésre. A cigányság történelmével, kultúrájával foglalkozó olyan gyűjteményt szeretnénk kialakítani, melynek segítségével hatékonyan tudnánk biztosítani a cigánysághoz kapcsolódó szaktantárgyak (cigány népismeret) szakirodalommal való ellátását.

– **Milyen könyveket vásároltak a pályázati pénzből?**

– Százezer forintot nyertünk a kért háromszázezer forint helyett. Szakirodalmi, szociográfiai, cigány nyelven íródott könyveket vásároltunk több példányban. A könyvállomány pedagógusoknak, szakembereknek lesz taneszköz. Két általános iskolában tervezik a cigány népességtan fakultatív tanítását. Szeretnénk a gyűjteményt tovább bővíteni, gazdagítani.

Józsa Zoltán

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1176 Ft,
fél évre: 588 Ft,
negyedévre: 294 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5000 Szolnok,
Aranka utca 3.
Telefon:
(06) 56/372-269

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

JOGVÉDŐ IRODÁK

Nemzeti és Etnikai Jogvédő Iroda

Irodavezető: **Dr. Furmann Imre**
Cím: 1537 Budapest 114. Pf.: 453/269
Telefon: 303-8973, 314-4998

Szolnoki Kisebbségi Jogvédő Iroda

Irodavezető: **Dr. Pálfi Miklós**
Cím: 5000 Szolnok, Kossuth tér 1.
Telefon: (06) 56/411-205

Cigányok Jog- és Érdekérvényesítő Irodája

Irodavezető: **Dr. Kosztics István**
Jogsegélyszolg. vezető: **Dr. Buratt Husam**
Cím: 7621 Pécs, József A. u. 4.
Telefon: (06) 72/325-558

Roma Parlament Konfliktusmegelőző és Jogvédő Irodája

Irodavezető: **Dr. Pánczél Márta**
Cím: 1084 Budapest, Tavaszmező út 6.
Telefon: (06) 1/313-18-87

Roma Polgárjogi Alapítvány Jogvédő Iroda

Irodavezető: **Horváth Aladár**
Cím: Budapest VIII., Dob u. 105.
Telefon: 352-4500, 352-4502

Pentru Voj - Tiértetek Zala Megyei Kisebbségek Jogvédő Szervezete

Jogász: **Dr. Hard Ferenc**
Cím: Zalaegerszeg, Kossuth út 43. I. emelet
Telefon: (06) 96/330-479

Országos vásárok naptára

2000. december hónapra

December 4., hétfő

Csongrád -oá,
Putnok -oák,

December 5., kedd

Bátönye-
renye - oák,
Cegléd -oá,
Nagyecsed -oák,
Nagyka-
nizsa -oák,

December 6., szerda

Hajdúnánás -oák,
Miskolc -osk,
Nagykanizsa
XII/6-24-ig-ÜV.
Tura -oák,

December 7., csütörtök

Cellődmölk -ok,
Ónod -oák,
Szeged-
Cserepes sor -ok,
Vészto -oák,

December 8., péntek

Miskolc -ok,
Sásd -oák,

December 9., szombat

Jászberény -oák,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Kiskundo-
rozma -ok,
Miskolc -ok,
Ózd -oák,
Pécs -ok,

December 10., vasárnap

Békéscsaba -av,
Dabas -oák,
Dombóvár -ok,

Dunaújváros -oák,
Gödöllő -osk,
Gyomaend-
rőd -oák,
Jászárók-
szállás -av,
Kaposvár -ok,
Kaposvár -av,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Kiskunfélegy-
háza -oák,

December 11., hétfő

Kisúj-
szállás -oák,
Miskolc -av,
Nagykörös -av,
Pásztó -oák,
Pécs -oák,
Pécs -av,
Szeged-
Cserepes sor -k-jv,
Szekszárd -oák,
Szentés -oá,
Szolnok -av,
Zalaegerszeg -av,

December 12., kedd

Gönc -oák,
Pápa -oá,
Zalaeger-
szeg -oák,

December 13., szerda

Csorna -oák,
Makó -oá,
Mezőcsát -oák,

December 14., csütörtök

Komádi -oá,
Pálháza -oák,
Szeged-
Cserepes sor -ok,

December 15., péntek

Miskolc -ok,

December 16., szombat

Jászárók-
szállás -oák,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Miskolc -ok,
Mohács -oák,
Pécs -ok,

December 17., vasárnap

Albertirsa -oák,
Albertirsa -av,
Békéscsaba -av,
Böhönye -oák,
Dunaújváros -ok,
Heves -oák,
Heves
-av+mgv,

Jáskara-
jenő -oák,
Kaposvár -ok,
Kaposvár -av,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Miskolc -av,
Mórahalom -oák,
Pécs -oák,
Pécs -av,
Szászvár -ok,
Szászvár
-av+mgv,

Szeged-
Cserepes sor -k-jv,
Szekszárd -oák,
Szolnok -av,
Tiszakécske -oák,
Tokaj -oák,
Vác -oák,

December 18., hétfő

Kapuvár -ok,

December 19., kedd

Balkány -oák,
Fertőszent-
miklós -oák,

December 20., szerda

Jánoshalma -
Karácsonyi ÜV.

R Ö V I D Í T É S E K

av. = autóvásár
bv. = búcsúvásár
csv. = cserépvásár
k-jv. = közúti jármű vásár
kuv. = kutyavásár
LNv. = Lovas Napok vására
mgv. = munkagép vásár
nmv. = népművészeti vásár
oá. = országos állatvásár
oák. = országos állat- és kirakó vásár
ok. = országos kirakó vásár
osk. = országos sertés- és kirakó
vásár
r. = régiségvásár
bv. = termékbemutató és vásár
üv. = ünnepi vásár

Vajszló -ok,

December 21., csütörtök

Szeged-
Cserepes sor -ok,

December 22., péntek

Miskolc -ok,
Ragály -oák,

December 23., szombat

Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Miskolc -ok,
Pécs -ok,

December 24., vasárnap

Békéscsaba -av,
Kaposvár -ok,
Kaposvár -av,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Miskolc -av,
Pécs -oák,
Pécs -av,
Szeged-
Cserepes sor -k-jv,
Szolnok -av,

December 28., csütörtök

Szany -ok,
Szeged-
Cserepes sor -ok,

December 29., péntek

Dévaványa -oá,
Miskolc -ok,

December 30., szombat

Kapuvár -oá,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Miskolc -ok,
Pécs -ok,

December 31., vasárnap

Békéscsaba -av,
Csorna -k-jv,
Kaposvár -ok,
Kaposvár -av,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Miskolc -av,
Szeged-
Cserepes sor -k-jv,
Szolnok -av.

A vásárlaptárt
összeállította:
Wilhelm István

Ráczné Kalányos Gyöngyi:

Fojtogató érzés

A ROMA PARLAMENT GALÉRIÁJA

